

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΤΡΙΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΑΛΚΗΑΤΙΒ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΙ κατά ΕΛΛΑΔΑΣ
(Προσφυγή αριθ. 3566/16)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

16 Ιανουαρίου 2024

Η απόφαση αυτή θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τις προϋποθέσεις του άρθρου 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να αποτελέσει το αντικείμενο μικροαλλαγών.

Στην υπόθεση Alkhatib και λοιποί κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (τρίτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε συμβούλιο αποτελούμενο από τους:

Pere Pastor Vilanova, *πρόεδρος,*

Yonko Grozev,

Georgios A. Serghides,

Darian Pavli,

Ιωάννη Κτιστάκη,

Andreas Zünd,

Oddný Mjöll Arnardóttir, *δικαστές,*

και τον Milan Blaško, *γραμματέα τμήματος,*

Λαμβάνοντας υπόψη:

την προσφυγή (αριθ. 3566/16) κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας, με την οποία τρεις Σύριοι υπήκοοι, οι Douaa Alkhatib, Nourredin Tello και Lana Tello («οι προσφεύγοντες»), προσέφυγαν στο Δικαστήριο στις 28 Δεκεμβρίου 2015 δυνάμει του άρθρου 34 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»),

την απόφαση να έλθουν σε γνώση της ελληνικής κυβέρνησης («η Κυβέρνηση»), οι αιτιάσεις που αφορούν την παραβίαση του ουσιαστικού και του διαδικαστικού σκέλους του άρθρου 2 της Σύμβασης,

τις παρατηρήσεις των διαδίκων,

Αφού διασκέφθηκε σε δικαστικό συμβούλιο στις 5 Δεκεμβρίου 2023,

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία υιοθετήθηκε την ημερομηνία αυτή:

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Η προσφυγή αφορά έναν σοβαρό τραυματισμό που υπέστη ένας συγγενής των προσφευγόντων στις 22 Σεπτεμβρίου 2014, κοντά στην νήσο Ψέριμο, μετά από μία βολή όπλου η οποία ρίχθηκε από έναν ακτοφύλακα στην διάρκεια μιας επιχείρησης αναχαίτισης ενός σκάφους που μετέφερε παρانونώς άτομα στην Ελλάδα.

ΕΠΙ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

2. Οι προσφεύγοντες έχουν γεννηθεί το 1991, το 2011 και το 2012 στην Δαμασκό. Είναι κάτοικοι Τέμπυ (Täby), στην Σουηδία. Εκπροσωπήθηκαν από την κ. Μ. Τζεφεράκου, δικηγόρο Αθηνών.

3. Η Κυβέρνηση εκπροσωπήθηκε από την αντιπρόσωπό της κ. Νίκη Μαριόλη και τις εντεταλμένες της κ. Γ. Παπαδάκη, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κ. Ι. Κοτσώνη, δικαστική πληρεξούσια του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

4. Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, όπως αυτά εκτέθηκαν από τους διαδίκους, μπορούν να συνοψισθούν όπως ακολουθεί.

A. Τα γεγονότα που συνέβησαν στις 22 Σεπτεμβρίου 2014

1. Τα μη αμφισβητούμενα πραγματικά περιστατικά

5. Το πρωί της 22 Σεπτεμβρίου 2014, στην θαλάσσια ζώνη της Ψερίμου, ένα σκάφος της ακτοφυλακής της Καλύμνου, το PLS 1012, πραγματοποιούσε με πλήρωμα δύο ατόμων, ήτοι τον κυβερνήτη Α.Σ. και τον πλοηγό Γ.Β., μία προγραμματισμένη περιπολία.

6. Στις 6:45, το πλήρωμα εντόπισε στα 500 μέτρα περίπου της βορειοανατολικής ακτής της νήσου Ψερίμου ένα ταχύπλοο από πολυεστέρα στερούμενο διακριτικών στοιχείων και σημαίας (το «IMREN 1») το οποίο εισερχόταν στον κόλπο της Βασιλικής. Το PLS 1012 κινήθηκε προς αυτήν για να αρχίσει μία διαδικασία αναγνώρισης. Ο κυβερνήτης έθεσε σε λειτουργία την ακουστική (σειρήνα) και φωτεινή (προβολείς) προειδοποίηση και γνωστοποίησε στην αγγλική γλώσσα, μέσω μεγαφώνων, την ταυτότητα του σκάφους του, διατάσσοντας το ταχύπλοο να ακινητοποιηθεί για έλεγχο. Ο πλοηγός του ταχύπλοου του ταχύπλοου δεν συμμορφώθηκε προς την δοθείσα διαταγή.

7. Στις 6:50, ο πλοηγός του IMREN 1 άρχισε να επιδίδεται σε επικίνδυνους ελιγμούς και η ταχύπλοος συγκρούστηκε με το PLS 1012 δύο ή τρεις φορές. Η πρόσκρουση προκάλεσε ένα σκίσιμο μήκους περίπου ενός εκατοστού στο πρωραίο δεξιό τμήμα του αεροθαλάμου του σκάφους περιπολίας, προξενώντας μία διαφυγή αέρα.

8. Ο κυβερνήτης του PLS διέταξε τότε τον πλοηγό Γ.Β. να προβεί σε προειδοποιητικές βολές όπλου σε ασφαλή θαλάσσιο χώρο. Η διαταγή εκτελέστηκε, αλλά ο πλοηγός του IMREN 1 δεν σταμάτησε.

9. Στην συνέχεια, ο κυβερνήτης διέταξε τον πλοηγό Γ.Β. να προβεί σε βολές όπλου στοχευμένες στην εξωλέμβια μηχανή του IMREN 1, ώστε να την θέσει εκτός λειτουργίας και να ακινητοποιήσει με τον τρόπο αυτό το ταχύπλοο.

10. Από την ατομική έκθεση που συντάχθηκε την ημέρα του συμβάντος από τον Γ.Β. προκύπτει ότι ο τελευταίος έριξε, συνολικά, επτά προειδοποιητικές βολές σε ασφαλή θαλάσσιο χώρο και δεκατρείς βολές στοχευμένες στον εξωλέμβιο κινητήρα του ταχύπλοου, ήτοι έναν ολόκληρο γεμιστήρα (είκοσι βολές).

11. Στις 6:55, το IMREN 1 ακινητοποιήθηκε. Πάνω σε αυτό ευρίσκονταν δεκατέσσερα άτομα, ήτοι δώδεκα Σύριοι υπήκοοι και δύο Τούρκοι υπήκοοι. Ορισμένοι επιβάτες ήταν ξαπλωμένοι στην κατώτερη γέφυρα του ταχύπλοου και άλλοι ευρίσκονταν στην καμπίνα. Ανάμεσα σε αυτούς, δύο Σύριοι υπήκοοι ήταν σοβαρά τραυματισμένοι, ο ένας διότι είχε πληγεί στον ώμο και ο άλλος, ο Belal Tello, ο σύζυγος ή πατέρας των προσφευγόντων ανάλογα με την περίπτωση, είχε δεχθεί μία σφαίρα στο κεφάλι. Όλοι οι επιβάτες επιβιβάστηκαν στο PLS 1012 και μεταφέρθηκαν στην Κάλυμνο. Ο συγγενής των προσφευγόντων, ο οποίος ήταν εκείνη την στιγμή σε κώμα, οδηγήθηκε στην συνέχεια με ελικόπτερο στον νοσοκομείο της Ρόδου, όπου αυτός διασωληνώθηκε στην μονάδα επειγόντων περιστατικών, αφού είχε ήδη διαπιστωθεί μία σοβαρή εγκεφαλική βλάβη.

12. Κατά την επιχείρηση της αναχαίτισης, ο πλοηγός του PLS 1012, ο Γ.Β. είχε πέσει και τραυματισθεί στο αριστερό βραχίονα. Αυτός μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο της Καλύμνου για να λάβει τις πρώτες βοήθειες.

2. Τα αμφισβητούμενα πραγματικά περιστατικά

13. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι θέσεις των διαδίκων αποκλίνουν αισθητά στα ακόλουθα τρία πραγματικά στοιχεία.

14. Κατά πρώτο λόγο, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι όταν εντοπίστηκε το IMREN 1, ο πλοηγός του επιτάχυνε απότομα κατευθυνόμενος προς το PLS 1012 με προφανή σκοπό να το πλήξει (εμβολίσει). Οι προσφεύγοντες αποκρούουν τον ισχυρισμό αυτό και εξηγούν ότι ο πλοηγός του IMREN 1, προσπαθώντας να

διαφύγει, πραγματοποιήσει επικίνδυνους ελιγμούς οι οποίοι προκάλεσαν τυχαία μία σύγκρουση με το PLS 1012.

15. Κατά δεύτερο λόγο, η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η σύγκρουση μεταξύ των δύο σκαφών, η οποία επέφερε ένα σκίσιμο στο μπαλόني του PLS 1012 και, ως εκ τούτου, μία διαφυγή αέρα, έθεσε την ζωή του πληρώματος σε κίνδυνο. Οι προσφεύγοντες εκτιμούν από την πλευρά τους ότι ο εν λόγω κίνδυνος δεν αποδείχθηκε.

16. Τέλος, η Κυβέρνηση βεβαιώνει ότι μόνον κατά την στιγμή της ακινητοποίησης του IMREN 1 αντιλήφθηκε το πλήρωμα του PLS 1012 ότι εκτός από τον πλοηγό υπήρχαν πάνω σε αυτό και άλλα άτομα, μεταξύ των οποίων ειδικότερα οι δύο τραυματισθέντες Σύριοι υπήκοοι. Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται αντιθέτως ότι οι ακτοφύλακες θα πρέπει να θεωρούσαν ως πιθανό ότι το IMREN 1 μετέφερε πρόσφυγες, αφού αναγνωρίζουν ότι δεν είχαν δει κάποιον να αποβιβάζεται.

B. Οι εθνικές διαδικασίες

1. Η έκθεση πραγματογνωμοσύνης

17. Την ημέρα του συμβάντος, ένας ναυπηγός επιθεώρησε τα δύο σκάφη και συνέταξε μία έκθεση πραγματογνωμοσύνης, η οποία όριζε ιδίως τα εξής:

«Το PLS 1012 φέρει σημάδια κτυπημάτων και χαρακιές σε ύψος 0,60 με 1 μέτρο πάνω από το επίπεδο της θάλασσας καθώς και ένα σκίσιμο περίπου ενός εκατοστού στο εμπρόσθιο δεξιό τμήμα του αεροθαλάμου που έχει προκύψει από μία σύγκρουση με ένα άλλο σκάφος και έχει προκαλέσει μία απώλεια αέρα στο μπαλόني, το οποίος διατηρήθηκε σε όρθια θέση χάρη στην πρόσδεσή του με τα καθίσματα και την κονσόλα. Το IMREN 1 είναι ένα ταχύπλοο από πολυεστέρα τύπου πλοηγίδας με μία μικρή καμπίνα μήκους 6,4 μέτρων και μία εξωλέμβια μηχανή τύπου 225 HP. Επί του σκάφους αυτού βρέθηκαν: μία ρωγμή στο αριστερό τμήμα του προστατευτικού άκρου, μία βλάβη στον κύλινδρο πλήρους, πολλά σημάδια από βολές όπλου πάνω στο κάλυμμα της εξωλέμβιας μηχανής (εντοπίστηκαν τουλάχιστον πέντε) καθώς και ένα σημάδι από βολή όπλου πάνω στην πλατφόρμα της πρύμνης κοντά στην μηχανή, σημάδια αίματος στο εμπρός αριστερό τμήμα και στο δάπεδο του πιλοτηρίου, σημάδια χρώματος γκρι στην δεξιά πλευρά.»

18. Ο πραγματογνώμων εξήγαγε από τις διαπιστώσεις αυτές τα ακόλουθα στοιχεία:

“1) Το IMREN 1 δέχθηκε σφαίρες [προερχόμενες] από το PLS 1012 πάνω στην εξωλέμβια μηχανή του στο επίπεδο της πρύμνης. 2) Το PLS 1012 συγκρούστηκε πλαγίως με το IMREN 1. Η σύγκρουση αυτή προκάλεσε το σχίσσιμο του μπαλονιού του PLS και τις χαρακιές που διαπιστώθηκαν στο εμπρόσθιο δεξιό τμήμα, καθώς και τα γκρίζα σημάδια που ανακαλύφθηκαν στο δεξιό τμήμα του IMREN 1. 3) Κανένα ίχνος βολής δεν εντοπίστηκε στα άλλα σημεία του ταχύπλοου, και συνεπώς το πιθανότερο είναι ο τραυματισμός των επιβατών προκλήθηκε από τον εξοστρακισμό μιας σφαίρας η οποία ρίχθηκε στην εξωλέμβια μηχανή.»

2. Οι καταθέσεις οι οποίες ελήφθησαν την ημέρα του συμβάντος

19. Μέσα στο πλαίσιο της προκαταρκτικής εξέτασης, η οποία επισπεύσθηκε για παράνομη είσοδο στην χώρα, οι δέκα Σύριοι υπήκοοι που δεν είχαν τραυματισθεί πάνω στο IMREN 1 κατέθεσαν ανωμοτί, με την βοήθεια ενός διερμηνέα. Στις καταθέσεις τους, αυτοί εξήγησαν ότι είχαν φύγει από τις τουρκικές ακτές πολύ νωρίς το πρωί, με κατεύθυνση τις ελληνικές ακτές, και ότι μισή ώρα μετά περίπου ο πλοηγός του σκάφους τους τούς είχε πει να ξαπλώσουν διότι είχε δει ένα σκάφος να πλησιάζει. Τόνισαν ότι, παρά τις προειδοποιητικές βολές, ο πλοηγός δεν συμμορφώθηκε με τις επανειλημμένες διαταγές που τον διέταζαν να σταματήσει και που προέρχονταν από το σκάφος περιπολίας, και ότι είχε αλλάξει κατεύθυνση πραγματοποιώντας επικίνδυνους ελιγμούς, γεγονός που είχε προκαλέσει τον τραυματισμό δύο προσώπων τα οποία βρίσκονταν μέσα στην καμπίνα. Επί του ερωτήματος του ποιος ήταν υπεύθυνος για τους εν λόγω τραυματισμούς, οι δέκα επιβάτες απάντησαν ότι «ο πλοηγός του ταχύπλοου ήταν υπεύθυνος όσον αφορά τον τραυματισμό των δύο ατόμων, διότι δεν είχε υπακούσει στις διαταγές του σκάφους περιπολίας που τον διέταζαν να σταματήσει». Ορισμένοι επιβάτες προσέθεσαν ότι «αν ο πλοηγός είχε σταματήσει, σύμφωνα με τις ληφθείσες διαταγές, κανείς δεν θα είχε τραυματισθεί». Εξάλλου, οι ερωτηθέντες επιβάτες αναγνώρισαν τους δύο Τούρκους υπηκόους ως τον πλοηγό του IMREN 1 και τον βοηθό του, αντίστοιχα.

20. Κατά των δύο Τούρκων υπηκόων ασκήθηκε ποινική δίωξη για παράνομη εμπορία ανθρώπων. Στις καταθέσεις τους, οι οποίες ελήφθησαν με την βοήθεια ενός διερμηνέα, δήλωσαν τα ακόλουθα.

21. Ο πρώτος κατηγορούμενος απέρριψε τους ισχυρισμούς σύμφωνα με τους οποίους ήταν ο βοηθός του πλοηγού του IMREN 1, υποστηρίζοντας ότι όταν αυτοί εντοπίστηκαν από το σκάφος της ακτοφυλακής, είχε ξαπλώσει στην γέφυρα του ταχύπλοου. Κατά τα λεγόμενά του, όταν οι επιβάτες είχαν ακούσει τις φωνές που προέρχονταν από το ελληνικό πλοίο, είχαν όλοι προσπαθήσει να σκύψουν για να κρυφτούν. Προσέθεσε ότι ο Τούρκος πλοηγός είχε επιχειρήσει να διαφύγει, αλλά ότι η μηχανή του ταχύπλοου έσβησε και έτσι αυτοί ακινητοποιήθηκαν.

22. Ο δεύτερος κατηγορούμενος, ήτοι ο πλοηγός του IMREN 1, ανέφερε ότι, αφού είχε φύγει από την Τουρκία και, ενώ ετοιμαζόταν να αποβιβάσει τους μετανάστες, κανείς από τους οποίους δεν ήταν όρθιος μέσα στο ταχύπλοο, αφού οι μισοί περίπου ήταν ξαπλωμένοι πάνω στην γέφυρα ενώ οι υπόλοιποι βρίσκονταν στο δάπεδο της καμπίνας, είχαν γίνει αντιληπτοί από τους Έλληνες ακτοφύλακες. Αυτός δήλωσε ότι φοβήθηκε, ότι άρχισε να κατευθύνεται προς την Τουρκία, αλλά ότι είχε ακούσει τους πυροβολισμούς και είχε σκύψει, και η μηχανή είχε τότε σταματήσει να λειτουργεί. Κατά τα λεγόμενά του, μετά την ακινητοποίησή τους, αυτός μπήκε στην καμπίνα και διαπίστωσε ότι ένας από τους επιβάτες είχε τραυματισθεί. Τόνισε ότι είχε φοβηθεί πολύ και δεν γνώριζε τί να κάνει, εξηγώντας επίσης ότι δεν είχε απαντήσει στις ηχητικές προειδοποιήσεις που είχαν γίνει από το σκάφος των Ελλήνων ακτοφυλάκων, διότι είχε φοβηθεί και ήθελε να επιστρέψει στην Τουρκία.

23. Οι δύο ακτοφύλακες που ενεπλάκησαν στο συμβάν κατέθεσαν ενόρκως. Δήλωσαν, μεταξύ άλλων, ότι ο πλοηγός του IMREN 1 είχε επιχειρήσει να τρυπήσει το μπαλόني του PLS 1012 με σκοπό να το βυθίσει και ότι είχε συγκρουστεί τουλάχιστον τρεις φορές με το σκάφος τους προς τον σκοπό αυτό, θέτοντας έτσι σε κίνδυνο την ασφάλειά τους. Ανέφεραν ότι αυτοί επιχείρησαν κατ'αρχάς προειδοποιητικές βολές και στην συνέχεια στοχευμένες βολές στην μηχανή. Προσέθεσαν ότι, όταν είχαν εντοπίσει το ταχύπλοο, μόνος ο πλοηγός του διακρινόταν και ότι μόνον στην συνέχεια αντιλήφθηκαν ότι υπήρχαν και άλλοι

άνθρωποι πάνω στο σκάφος. Δήλωσαν τέλος ότι είχαν σεβαστεί όλες τις διαδικασίες που προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία.

3. Η ένορκη διοικητική εξέταση

24. Στις 24 Σεπτεμβρίου 2014, ο επικεφαλής του επιτελείου των ακτοφυλάκων διέταξε την διεξαγωγή μιας «ένορκης διοικητικής εξέτασης» όσον αφορά (α) τις συνθήκες κάτω από τις οποίες ο G.B., ο πλοηγός του PLS 1012, και οι δύο παράνομοι μετανάστες είχαν τραυματιστεί και (β) τις ζημιές που προκλήθηκαν στο εμπρόσθιο δεξιό τμήμα του PLS 1012, για την διερεύνηση τυχόν παραβάσεων, πειθαρχικών ή άλλων, καταλογιστέων στους ακτοφύλακες, οι οποίοι ενεπλάκησαν στο συμβάν.

25. Στις 20 Νοεμβρίου 2014, τα δύο μέλη του πληρώματος του PLS 1012 κατέθεσαν ως μάρτυρες μέσα στο πλαίσιο της έρευνας αυτής. Επαναλαμβάνοντας, συμπληρώνοντας τις, τις δηλώσεις που είχαν κάνει την ημέρα του επεισοδίου (πιο πάνω παράγραφος 23), οι δύο ακτοφύλακες εξέθεσαν τα ακόλουθα:

26. Ο κυβερνήτης του PLS 1012, Α.Σ., ανέφερε τα ακόλουθα:

«Στις 22 Σεπτεμβρίου 2014, στις 6 η ώρα και 45 λεπτά, μέσα στο πλαίσιο μιας προγραμματισμένης περιπολίας, εντόπισα ένα ταχύπλοο στερούμενο διακριτικών στοιχείων και σημαίας, το οποίο εισερχόταν στον κόλπο της Βασιλικής της νήσου της Ψερίμου. Κατευθυνθήκαμε αμέσως προς αυτήν για να πραγματοποιήσουμε έναν έλεγχο. Ενώ πλησιάζαμε τον εν λόγω κόλπο, η ταχύπλοος άρχισε να απομακρύνεται προς τις τουρκικές ακτές. Όταν [ο πλοηγός] αντιλήφθηκε την παρουσία μας, [αυτός] κατευθύνθηκε κατευθείαν πάνω στο PLS 1012, επιθετικά και επιταχύνοντας [μέχρι να φθάσει σε] μεγάλη ταχύτητα, με προφανή σκοπό τον εμβολισμό μας. Πάνω στον ταχύπλοο, ένας μόνον άνθρωπος ήταν καθαρά ορατός. Ενεργοποιήσαμε αμέσως τις ηχητικές προειδοποιήσεις του σκάφους και δηλώσαμε την ταυτότητά μας, στα αγγλικά, με μεγάφωνο ενόψει μιας άμεσης ακινητοποίησης του ταχύπλοου για έναν έλεγχο. Είχαμε αρχίσει την καταδίωξη και αφού φθάσαμε το ταχύπλοο που ακολουθούσαμε, το σκάφος μας κράτησε την θέση του. Αυτό συγκρούστηκε με μεγάλη ταχύτητα με το σκάφος μας τουλάχιστον τρεις φορές προκειμένου να προκαλέσει ζημιές στο PLS 1012 και να διαφύγει, θέτοντας σε κίνδυνο την

ζωή μου καθώς και εκείνη του συναδέλφου μου Γ.Μ., ο οποίος οδηγούσε το PLS 1012. Ο πλοηγός του ταχύπλοου προσπαθούσε να πλήξει το μπαλόνι του PLS 1012 με προφανή σκοπό να μας βυθίσει, γεγονός που έδειχνε ότι επρόκειτο για έμπειρο πλοηγό χωρίς ενδοιασμούς. Την στιγμή εκείνη, έδωσα την διαταγή στον πλοηγό του PLS 1012, Γ.Μ., να ρίξει προειδοποιητικές βολές σε ασφαλή θαλάσσιο χώρο. Στις 6 ώρες και 50 λεπτά, το ταχύπλοο προσέκρουσε στο δεξιό τμήμα της πλώρης μας, προκαλώντας την πτώση του Γ.Μ. καθώς και τον τραυματισμό του. Έδωσα και πάλι την διαταγή να ριχθούν βολές, [την φορά αυτή] πάνω στην εξωλέμβια μηχανή του ταχύπλοου. Οι βολές αυτές ρίχνονταν «η μία μετά την άλλη», ούτως ώστε να διατηρηθεί ο μεγαλύτερος δυνατός έλεγχος, λαμβανομένων υπόψη και των μετεωρολογικών συνθηκών στην εν λόγω ζώνη (4-5 BF). Ο πλοηγός του ταχύπλοου αναγκάστηκε να σταματήσει και, όταν πλησιάσαμε, διαπιστώσαμε με έκπληξη ότι κάποια άτομα έβγαιναν από την καμπίνα, φωνάζοντας στα αγγλικά ότι δύο άνθρωποι είχαν τραυματιστεί. Όλοι οι επιβάτες επιβιβάστηκαν στο PLS 1012 και μεταφέρθηκαν στο λιμάνι της Καλύμνου.»

27. Στο ερώτημα που αναφερόταν στις συνθήκες κάτω από τις οποίες συνέβη ο τραυματισμός του Γ.Μ. και στις σχετικές ευθύνες, ο Α.Σ. απάντησε τα ακόλουθα:

«Ο τραυματισμός οφείλεται στο γεγονός ότι, κατά την διάρκεια της καταδίωξης του ταχύπλοου, το τελευταίο συγκρούστηκε με το εμπρόσθιο δεξιό τμήμα του PLS, προκαλώντας έτσι την πτώση του Γ.Μ. Οι υπεύθυνοι του τραυματισμού αυτού είναι ο πλοηγός του ταχύπλοου, καθώς και ο βοηθός του, οι οποίοι δεν σταμάτησαν, παρά τις επανειλημμένες προειδοποιήσεις μας, προκειμένου να υποβληθούν σε έλεγχο. Χωρίς να ταραχθεί καθόλου, ο πλοηγός του ταχύπλοου έδειξε ιδιαίτερα επιθετικός, ριψοκινδυνεύοντας με τρόπο που μας έκανε να φοβηθούμε, εμένα και τον συνάδελφό μου, για την ζωή μας.

28. Στο ερώτημα σχετικά με τις συνθήκες υπό τις οποίες οι δύο Σύριοι υπήκοοι είχαν τραυματισθεί πάνω στο IMREN 1 και με τις ευθύνες που αφορούν τους τραυματισμούς αυτούς, ο Α.Σ. προέβη στις ακόλουθες δηλώσεις:

«Κατά την διάρκεια της καταδίωξης, ο πλοηγός του ταχύπλοου δεν συμμορφωνόταν προς τις οδηγίες μας και αντιθέτως έγινε ιδιαίτερα επιθετικός, αναλαμβάνοντας κινδύνους που μας έκαναν να φοβηθούμε, εμένα και τον συνάδελφό μου, για την ζωή μας, [διότι αυτός] πραγματοποιούσε χωρίς διακοπή επικίνδυνους ελιγμούς και συγκρούστηκε τουλάχιστον τρεις φορές με το σκάφος PLS 1012. Πάνω στο ταχύπλοο, φαινόταν μόνον ο πλοηγός και κανείς άλλος. Εκείνη την στιγμή, έδωσα στον Γ.Μ. την εντολή να ρίξει προειδοποιητικές βολές σε ασφαλή χώρο, ώστε να εκφοβιστεί ο πλοηγός και να σταματήσει το ταχύπλοο, αλλά αυτός διατήρησε την επιθετική στάση του, προσκρούοντας εκ νέου στο δεξιό τμήμα της πλώρης. Έδωσα τότε την διαταγή να ριχθούν στοχευμένες βολές πάνω στην μηχανή, ώστε αυτή να τεθεί εκτός λειτουργίας και το ταχύπλοο να ακινητοποιηθεί. Στην συνέχεια, μόλις το ταχύπλοο ακινητοποιήθηκε, διαπιστώσαμε με έκπληξη ότι υπήρχαν πάνω σε αυτήν και άλλα άτομα, τα οποία ήταν κρυμμένα είτε μέσα στην καμπίνα, είτε ξαπλωμένα στην κατώτερη γέφυρα του ταχύπλοου. Όσον αφορά τον τραυματισμό των δύο υπηκόων τρίτων χωρών, ο πλοηγός και ο βοηθός του είναι υπεύθυνοι διότι δεν διέκοψαν ήδη εξ αρχής την πορεία τους, παρά τις επανειλημμένες προειδοποιήσεις μας.»

29. Στο ερώτημα του ποιος ήταν υπεύθυνος για τις ζημιές που είχαν προκληθεί στο μπαλόني που υπάρχει στο εμπρόσθιο δεξιό τμήμα του PLS 1012, ο Α.Σ. ανέφερε τα εξής:

«Όσον αφορά τις ζημιές αυτές, ο πλοηγός του ταχύπλοου και ο βοηθός του είναι υπεύθυνοι, γιατί είχαν προωθήσει το ταχύπλοο πολλές φορές πάνω στο δεξιό τμήμα του αεροθαλάμου του PLS 1012 με σκοπό να διαφύγουν. Διότι το ταχύπλοο είχε πλεονέκτημα έναντι του φουσκωτού PLS 1012 εξαιτίας του υλικού από το οποίο ήταν κατασκευασμένο, της μεγαλύτερης ισχύος της μηχανής του, της κατασκευής από ανοξείδωτο μέταλλο που την

περιέκλειε και της μεταλλικής προεξοχής της πλώρης της. Το ταχύπλοο μας εμβόλισε και συνιστούσε όχι μόνον κίνδυνο για την σωματική ακεραιότητά μας, αλλά κινδύνευε επίσης να βυθίσει το φουσκωτό PLS 1012. Επιπλέον, το ταχύπλοο υπερίσχυε του σκάφους μας λόγω του υλικού που το συνέθετε.

30. Ο πλοηγός του PLS 1012, Γ.Μ., επιβεβαίωσε την εκδοχή των συμβάντων την οποία είχε δώσει ο κυβερνήτης του σκάφους περιπολίας, παρέχοντας απαντήσεις σχεδόν ταυτόσημες στις τεθείσες ερωτήσεις. Αυτός τόνισε εξάλλου τα ακόλουθα:

«Για να ρίξω στον ασφαλή χώρο, χρησιμοποίησα το όπλο μου FN FAL, διότι δεν μπορούσα να χρησιμοποιήσω το υπηρεσιακό όπλο μου σε αυτό το είδος κατάστασης (...) Επιπλέον, επιθυμώ να δηλώσω κατά τρόπο σαφή και κατηγορηματικό ότι, όταν εντοπίσαμε το ταχύπλοο, το μοναδικό πρόσωπο το οποίο φαινόταν πάνω σε αυτό ήταν ο πλοηγός της. Εξάλλου, ακολουθήσαμε τις διαδικασίες οι οποίες προβλέπονται από την υφιστάμενη νομοθεσία.»

31. Στις 3 Αυγούστου 2015, ο υπεύθυνος της «ένορκης διοικητικής εξέτασης» εξέδωσε το πόρισμά του. Στηριζόμενος στην έκθεση πραγματογνωμοσύνης των δύο σκαφών και στις καταθέσεις των υπηκόων τρίτων χωρών, των δύο κατηγορουμένων καθώς και των δύο μελών του πληρώματος του PLS 1012, έκρινε ότι τα πραγματικά περιστατικά, όπως αυτά είχαν εκτεθεί από τους δύο ακτοφύλακες, είχαν αποδειχθεί κατ' ουσίαν. Στην αιτιολογία της εν λόγω πράξης, αυτός εξέθεσε μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:

« (...) Όταν ο οδηγός του ταχύπλουου αντιλήφθηκε την παρουσία του σκάφους περιπολίας, προσπάθησε να διαφύγει και κατευθύνθηκε, επιθετικά και με μεγάλη ταχύτητα, κατευθείαν προς το PLS 1012.

Ο διοικητής του PLS ακολούθησε τους κανόνες εμπλοκής που ορίζονται στη Πάγια Διαταγή Επιχειρησιακών Μέσων υπ' αριθ. 5/92 της 23ης Δεκεμβρίου 1992.

Το πλήρωμα του PLS εξάντλησε όλα τα μέσα (φως και ήχο) [που είχε στη διάθεσή του] για να παροτρύνει τον οδηγό του ταχύπλουου να μειώσει την

ταχύτητά του και να δεχθεί έλεγχο. Ωστόσο, ο οδηγός δεν συμμορφώθηκε, αλλά άρχισε να προβαίνει σε επικίνδυνους ελιγμούς, αγνοώντας τις εντολές του πληρώματος.

Ο Γ.Μ. διατάχθηκε από τον διοικητή να πραγματοποιήσει προειδοποιητικές βολές στον αέρα και σε ασφαλή θαλάσσια περιοχή με τη χρήση φορητού όπλου, δεδομένου ότι το PLS 1012 δεν ήταν εξοπλισμένο με σταθερό όπλο, πράγμα που έκανε. Ο οδηγός του ταχύπλοου δεν συμμορφώθηκε με τις προοδευτικές προειδοποιήσεις, αλλά αντίθετα επιτάχυνε με μεγάλη ταχύτητα και συνέχισε να εκτελεί επικίνδυνους ελιγμούς με στόχο να πλήξει το σκάφος περιπολίας.

Όσον αφορά την κατασκευή, το ταχύπλοο ήταν κατασκευασμένο από πολυεστέρα με περιμετρικό κάλυμμα από ανοξείδωτο χάλυβα, [ήταν] εξοπλισμένο με κινητήρα υψηλής ισχύος (225 ίππων) και, επιπλέον, διέθετε πλώρη κυλίνδρου, σε αντίθεση με το περιπολικό σκάφος, το οποίο ήταν φουσκωτό και είχε χαμηλό ελεύθερο ύψος.

Ο Τούρκος οδηγός χρησιμοποίησε την πλώρη του ταχύπλοου σκάφους του για να συγκρουστεί με τη δεξιά πλώρη του περιπολικού σκάφους, με αποτέλεσμα ο Γ.Μ. να πέσει και να τραυματιστεί και να θέσει σε άμεσο κίνδυνο τη ζωή του πληρώματος, εκθέτοντάς το στον κίνδυνο βύθισης του σκάφους περιπολίας.

Μπροστά σε αυτή την κατάσταση, ο κυβερνήτης του σκάφους περιπολίας διέταξε τον Γ.Μ. να προχωρήσει σε στοχευμένες βολές στην μηχανή προκειμένου να ακινητοποιήσει το ταχύπλοο, πράγμα που έκανε με επιτυχία. Ο τραυματισμός των δύο Σύρων υπηκόων προκλήθηκε από εξοστρακισμό σφαίρας ως αποτέλεσμα των αδέξιων και επικίνδυνων ελιγμών του Τούρκου οδηγού του ταχύπλοου.

Ο Γ.Μ. ενήργησε με απόλυτο επαγγελματισμό και εφάρμοσε τους κανόνες εμπλοκής και [τις προβλεπόμενες διατάξεις για] τη σταδιακή χρήση των προβλεπόμενων όπλων, γεγονός που απέτρεψε τη βύθιση του σκάφους περιπολίας με ό,τι αυτό θα συνεπαγόταν για τους επιβάτες του (...).»

32. Τα συμπεράσματα της έρευνας τόνιζαν επίσης, μέσα στο διατακτικό, ότι οι υπεύθυνοι των τραυματισμών του Γ.Μ. και των δύο Σύριων υπηκόων καθώς και των ζημιών που προκλήθηκαν στο PLS 1012 ήταν ο πλοηγός του ταχύπλοου και ο βοηθός του και ότι δεν ετίθετο ζήτημα πειθαρχικής ή διοικητικής ευθύνης όσον αφορά το πλήρωμα του PLS 1012.

4. Η ποινική διαδικασία στρεφόμενη κατά των δύο ακτοφυλάκων

33. Στις 23 Δεκεμβρίου 2014, ο εισαγγελέας του Ναυτοδικείου Πειραιά («το Ναυτοδικείο») διέταξε προκαταρκτική εξέταση σχετικά με τυχόν ποινικές ευθύνες των ακτοφυλάκων, οι οποίοι ενεπλάκησαν στο συγκεκριμένο επεισόδιο.

34. Μέσα στο πλαίσιο της εξέτασης αυτής, τα δύο μέλη του πληρώματος του PLS 1012 έδωσαν μία κατάθεση στις 25 Φεβρουαρίου 2015. Αυτοί επανέλαβαν στην ουσία τις δηλώσεις τους, οι οποίες είχαν ληφθεί αντίστοιχα στις 22 Σεπτεμβρίου 2014 και στις 20 Νοεμβρίου 2014 (πιο πάνω παράγραφοι 23 και 26 έως 30).

35. Στις 26 και στις 27 Φεβρουαρίου 2015 εξετάστηκαν τρεις μάρτυρες.

36. Απαντώντας σε μία ερώτηση σχετικά με τις διαδικασίες που προβλέπονταν από τις ισχύουσες πάγιες διαταγές σε περίπτωση εντοπισμού ενός ύποπτου σκάφους από ένα πλοίο της ακτοφυλακής, ο πρώτος μάρτυρας, ο ακτοφύλακας Λ.Κ., ανέπτυξε την διαδικασία η οποία περιγράφεται στην Πάγια Διαταγή Επιχειρησιακών Μέσων υπ' αριθ. 5/92 της 23 Δεκεμβρίου 1992 (πιο κάτω παράγραφοι 61 έως 63).

37. Ο δεύτερος μάρτυρας, ο ακτοφύλακας Μ.Μ., ανέφερε ότι την ημέρα του συμβάντος, ο πλοηγός PLS 1012 είχε επικοινωνήσει μαζί του, για να τον ενημερώσει ότι υπήρχαν τραυματισμένοι επιβάτες πάνω στο ελεγχόμενο σκάφος και να του ζητήσει να καλέσει ένα ασθενοφόρο, όπως και έπραξε.

38. Ο τρίτος εξετασθείς μάρτυρας ήταν ο ναυπηγός μηχανικός που είχε επιθεωρήσει, την ημερομηνία του συμβάντος, τα δύο εμπλακέντα σκάφη και εκπονήσει μία έκθεση πραγματογνωμοσύνης (πιο πάνω παράγραφοι 17 και 18). Απαντώντας στην ερώτηση του κατά πόσον το ταχύπλοο ήταν ικανό, με βάση τα τεχνικά χαρακτηριστικά του και το υλικό κατασκευής του, να προξενήσει στο PLS

1012 σοβαρές ζημιές που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στο ναυάγιο του τελευταίου, αυτός βεβαίωσε ότι το ταχύπλοο μπορούσε, στην διάρκεια μιας σύγκρουσης, να διατρήσει, ιδίως με την μεταλλική προεξοχή της πλώρης του τα φουσκωτά μπαλόνια του PLS, όπως και είχε συμβεί εν μέρει όσον αφορά το εμπρόσθιο δεξιό τμήμα του τελευταίου. Προσέθεσε ότι η προκληθείσα με τον τρόπο αυτό διαφυγή αέρα θα μπορούσε να προκαλέσει την βύθιση του φουσκωτού σκάφους και ακόμη και την ανατροπή του λόγω της απώλειας της ευστάθειας. Τέλος, αυτός ανέφερε ότι είχε διαπιστώσει ίχνη από σφαίρες και από εξοστρακισθείσες σφαίρες πάνω στην εξωλέμβια μηχανή, καθώς και στο επίπεδο της πρύμνης του ταχύπλοου.

39. Με την με αριθμό 241/2015 της 18 Ιουνίου 2015, ο εισαγγελέας του Ναυτοδικείου Πειραιά διέταξε την αρχειοθέτηση της υπόθεσης, εκτιμώντας ότι δεν υπήρχε κάποια ένδειξη κολάσιμης ή αξιόποινης συμπεριφοράς εκ μέρους του προσωπικού της λιμενικής αρχής της Καλύμνου, και ιδίως των δύο ακτοφυλάκων, σχετικά με το επεισόδιο που είχε συμβεί στις 22 Σεπτεμβρίου 2014.

40. Ο εισαγγελέας στηρίχθηκε στα γεγονότα όπως αυτά είχαν παρατεθεί από τους δύο ακτοφύλακες στις καταθέσεις τους και στα συμπεράσματα της «ένορκης διοικητικής εξέτασης». Ειδικότερα, έκρινε ότι το ταχύπλοο και το PLS είχαν συγκρουστεί δύο φορές και ότι η πρόσκρουση είχε προκαλέσει μία διαφυγή αέρα στο εμπρόσθιο δεξιό τμήμα του αεροθαλάμου του PLS «θέτοντας σε κίνδυνο την ζωή του πληρώματος». Σημείωσε επίσης ότι, κατά την απόπειρα ακινητοποίησης του ταχύπλοου, εξαιτίας των επικινδύνων ελιγμών που έκανε ο πλοηγός του και του εμβολισμού που υπέστη το PLS 1012, ο οδηγός του PLS είχε τραυματιστεί. Ανέφερε επίσης ότι «όλοι οι παράνομοι μετανάστες, συμπεριλαμβανομένων και των δύο τραυματιών, [είχαν] δηλώσει ότι» οι υπεύθυνοι των προκληθέντων από το συμβάν τραυματισμών ήταν ο τούρκος πλοηγός και ο βοηθός του, οι οποίοι δεν είχαν υπακούσει τις διαταγές που τους ζητούσαν να σταματήσουν, και υιοθέτησε το συμπέρασμα του πραγματογνώμονος, σύμφωνα με το οποίο οι τραυματισμοί που προκλήθηκαν στους δύο επιβάτες οφείλονταν στον εξοστρακισμό μιας σφαίρας ο οποίος προέκυψε από τους αδέξιους και επικίνδυνους ελιγμούς, στους οποίους είχε επιδοθεί ο τούρκος πλοηγός. Τόνισε ότι ο πλοηγός του IMREN 1 εμβόλισε το εμπρόσθιο δεξιό τμήμα του PLS με το εμπρόσθιο τμήμα του

ταχύπλοου, προκαλώντας έτσι την πτώση και τον τραυματισμό του Γ.Μ. και θέτοντας την ζωή του πληρώματος σε κίνδυνο λόγω του κινδύνου βύθισης του PLS. Εκτίμησε τέλος ότι ο Γ.Μ. είχε ενεργήσει με απόλυτο επαγγελματισμό και ότι είχε εφαρμόσει τους κανόνες εμπλοκής που διέπουν την προοδευτική χρήση των όπλων σε ανάλογη κατάσταση, αποφεύγοντας έτσι το ναυάγιο του σκάφους περιπολίας.

41. Στις 30 Ιουνίου 2015, ο εισαγγελέας του αναθεωρητικού δικαστηρίου επιβεβαίωσε την θέση της υπόθεσης στο αρχείο.

5. Η ποινική διαδικασία στρεφόμενη κατά των δύο Τούρκων υπηκόων

42. Στις 24 Σεπτεμβρίου 2014, ο Εισαγγελέας Πρωτοδικών της Κω άσκησε ποινική δίωξη κατά των δύο τούρκων υπηκόων, διατάσσοντας την προσωρινή κράτησή τους. Οι ενδιαφερόμενοι κατηγορήθηκαν, όσον αφορά τον πρώτο, Ο.Α., για (α) παράνομη διακίνηση υπηκόων τρίτων χωρών, (β) παράνομη είσοδο στην ελληνική επικράτεια, (γ) απόπειρα πρόκλησης ναυαγίου με την θέση ανθρώπινης ζωής σε κίνδυνο, (δ) σοβαρή σωματική βλάβη και (ε) έκθεση άλλου σε κίνδυνο για την ζωή του και, όσον αφορά τον δεύτερο, D.S., για (α) συνέργεια σε παράνομη διακίνηση υπηκόων τρίτων χωρών και (β) παράνομη είσοδο μέσα στην χώρα.

43. Στις 15 Μαΐου 2015, έλαβε χώρα ενώπιον του Εφετείου Κακουργημάτων Ρόδου μία συνεδρίαση, κατά την διάρκεια της οποίας οι δύο ακτοφύλακες που είχαν εμπλακεί στο επεισόδιο κατέθεσαν ως μάρτυρες κατηγορίας.

44. Ο Γ.Β. δήλωσε τα ακόλουθα:

«Εκτελούσαμε μία προγραμματισμένη περιπολία. Εντοπίσαμε ένα σκάφος [το οποίο κινούνταν] με κατεύθυνση την Ψέριμο. Το είδαμε με το φως της ημέρας. Ήταν ένα ταχύπλοο με εξωλέμβια μηχανή και με έναν πλοηγό, το οποίο κατευθυνόταν προς την Ψέριμο. Πήγαμε να το ελέγξουμε. Πλησιάσαμε πολύ κοντά. Μόλις ο πλοηγός αντιλήφθηκε ότι ήμασταν ένα σκάφος περιπολίας, αυτός πήρε κατεύθυνση προς την Τουρκία. Ανάψαμε τους προβολείς μας και φωνάξαμε στα αγγλικά από τα μεγάφωνα. Πλησιάσαμε στα πενήντα μέτρα. Το ταχύπλοο δεν συμμορφώθηκε [προς τις οδηγίες μας]. Ήμασταν σίγουροι ότι μετέφερε μετανάστες. Βρεθήκαμε στο ίδιο επίπεδο με αυτήν. Εκείνη την στιγμή βλέπαμε μόνον ένα άτομο. Είναι ο πρώτος κατηγορούμενος, τον αναγνωρίζω. Προσπαθούσαμε να μείνουμε

κοντά [στο ταχύπλοο]. Ο κυβερνήτης με διέταξε να ρίξω προειδοποιητικές βολές. Το έκανα προς έναν ασφαλή χώρο αλλά [ο πρώτος κατηγορούμενος] δεν σταμάτησε. Κάνοντας έναν ελιγμό, το ταχύπλοο μας κτύπησε και έσκισε το φουσκωτό μπαλόνι μας]. Προσπαθούσε να διαφύγει με κάθε μέσο. Βρισκόμασταν σε παράλληλη πορεία. Προσπαθούσε να προκαλέσει ζημιές στο σκάφος μας ούτως, ώστε να σταματήσουμε. Το σκάφος μας ήταν φουσκωτό με δύο μηχανές. Αυτός ήταν πιο γρήγορος και έτσι ήθελε να προκαλέσει ζημιές για να σταματήσουμε. Αντιλήφθηκε τις προειδοποιητικές βολές. [Μας] κτύπησε μία φορά. Τρύπησε το μπαλόνι. Είναι χωρισμένο σε τμήματα και δεν ξεφούσκωσε. Σύμφωνα με τους κανόνες εμπλοκής, όφειλα να ρίξω πάνω στην μηχανή. Το έπραξα. Μετά βγήκαν κάποιοι κι έλεγαν ότι κάποιος είχε τραυματιστεί. Χρειάστηκε να διαχειριστούμε την κατάσταση. Τα άτομα βγήκαν. Υπήρχαν δώδεκα άτομα και ο πλοηγός. Όσον αφορά τον δεύτερο κατηγορούμενο, από τις μαρτυρίες των Συρίων προκύπτει ότι ήταν ο βοηθός του. Οι Σύριοι ήταν μέσα στην καμπίνα, ενώ ο δεύτερος κατηγορούμενος ήταν ξαπλωμένος κάτω. Κάποιες γυναίκες ζήτησαν βοήθεια. Ένας Σύριος είχε τραυματιστεί στον ώμο από τον εξοστρακισμό των σφαιρών κι ένας άλλος στο κεφάλι. Ο κατηγορούμενος διέθετε ναυτικό βιβλιάριο, ήταν ναυτικός στην χώρα του. Οι άλλοι είχαν τσάντες ταξιδιού, αλλά όχι αυτός. Όταν το ταχύπλοο σταμάτησε, προσπάθησε κι εκείνος να εισέλθει στην καμπίνα. Δεν είδαμε να αποβιβάζουν λαθρομετανάστες, αλλά μετέφεραν. Είχαμε ένα υπηρεσιακό όπλο. Είχαμε πυροβολήσει από μία απόσταση περίπου 10 μέτρων. Υπήρχαν κανόνες εμπλοκής. Δεν θέλαμε να τραυματιστεί άνθρωπος γι' αυτό πυροβολήσαμε στη μηχανή. Τέτοιο επεισόδιο είχε συμβεί και στο παρελθόν. Οι περιμετρικοί αεροθάλαμοι χρησιμεύουν για την πλοήγηση και την ασφάλεια του σκάφους. Σε περίπτωση σύγκρουσης, το πιθανότερο ήταν να βυθιστεί το σκάφος μας. Θα μπορούσε να τρυπήσει ολόκληρο τον αεροθάλαμό μας. Είδαμε τον δεύτερο κατηγορούμενο μόνον όταν ήταν ξαπλωμένος κάτω και τα υπόλοιπα προκύπτουν από τις μαρτυρίες των Συρίων.»

45. Ο δεύτερος μάρτυρας κατηγορίας, Α.Σ., ανέφερε ιδίως τα ακόλουθα:

«(...) Το ταχύπλοο επιτάχυνε και έκανε επικίνδυνους ελιγμούς, ερχόταν επάνω μας. Προσπαθήσαμε να το αποφύγουμε. Αρχίσαμε τις προειδοποιητικές βολές. Αυτό δεν σταμάτησε. Ακινητοποιήσαμε το ταχύπλοο. Οι πυροβολισμοί προβλέπονται όταν κινδυνεύει η σωματική ακεραιότητά μας και, κατά δεύτερο λόγο, για να προβούμε σε μία σύλληψη. Φωνάζαμε με το megάφωνο, ρίξαμε προειδοποιητικές βολές. Πιστεύαμε ότι τους είχε αποβιβάσει, ότι ήταν άδειο το σκάφος. Αν γνωρίζαμε ότι υπήρχε κόσμος μέσα δεν θα ρίχναμε πυρά στη μηχανή. Αναγνωρίζω τον πρώτο κατηγορούμενο ως τον πλοηγό, ο δεύτερος δεν φαινόταν. Πρώτα ηχητικά σήματα και στην συνέχεια προειδοποιητικές βολές σε ασφαλή χώρο. Επιλέξαμε εν τέλει να ρίξουμε στην μηχανή. Υπήρχε φως της ημέρας, αυτός που έριχνε τα πυρά έβλεπε πολύ καλά. Το σκάφος μας είναι πιο ευάλωτο σε περίπτωση σύγκρουσης. Προσέγγιζε τις ακτές της Ψερίμου. Δεν το είδαμε να σταματάει. Το σκάφος μας διαθέτει φουσκωτό μπαλόνι. Έδωσα την διαταγή για τα πυρά. Δεν μπορούσαμε να ρίξουμε στα πόδια του πλοηγού. Μπορούσα να δω μόνον το κεφάλι του. Μετά είδα τα τραυματισμένα άτομα, τους μεταφέραμε. Ο ένας είχε τραυματιστεί στο κεφάλι, ο άλλος στο μπράτσο. Η πλατφόρμα ήταν πίσω από την μηχανή, οι τραυματίες ήταν μέσα στην καμπίνα. Το πιθανότερο είναι τα τραύματα να οφείλονται σε έναν εξοστρακισμό.»

46. Ο πρώτος κατηγορούμενος, Ο.Α., δήλωσε, μεταξύ άλλων, ότι προσπάθησε να γυρίσει στην Τουρκία, ότι οι ακτοφύλακες τον είχαν ακολουθήσει, αλλά ότι δεν θυμόταν αν είχαν υπάρξει προειδοποιητικές βολές ή αν είχαν χρησιμοποιηθεί σειρήνες. Αυτός αρνήθηκε κατά τα λοιπά ότι είχε κάνει ελιγμούς.

47. Ο δεύτερος κατηγορούμενος, D.S., βεβαίωσε ιδίως ότι δεν γνώριζε τον πλοηγό του ταχύπλοου, ότι υπήρχαν τέσσερα άτομα δίπλα στον τελευταίο και ότι οι άλλοι ήταν μέσα στην καμπίνα.

48. Με τις αποφάσεις με αριθμούς 50/2015 έως 56/2015 που εκδόθηκαν στις 15 Μαΐου 2015, το Εφετείο Κακουρηγημάτων της Ρόδου κήρυξε τους δύο Τούρκους υπηκόους ενόχους για παράνομη είσοδο μέσα στην χώρα και για παράνομη

διακίνηση υπηκόων τρίτων χωρών, απάλλαξε δε τον πρώτο κατηγορούμενο από τρεις άλλες κατηγορίες.

49. Το Εφετείο Κακουργημάτων έκρινε κατ' αρχήν ότι αποδείχθηκε ότι, μόλις αντιλήφθηκε την παρουσία του σκάφους περιπολίας PLS 1012 κοντά στις ακτές της Ψερίμου, ο πρώτος κατηγορούμενος είχε επιταχύνει, ότι αυτός είχε επιδοθεί σε ελιγμούς προκειμένου να αποφύγει την ακινητοποίηση του ταχύπλοου και είχε προσκρούσει τρεις φορές πάνω στο PLS και ότι οι συγκρούσεις αυτές είχαν προκαλέσει στο εμπρόσθιο δεξιό τμήμα του τελευταίου ζημιές σε ένα ύψος 0,60 έως 1 μέτρο και ένα σκίσιμο του μπαλονιού του σε μήκος περίπου 1 εκατοστού, χωρίς πάντως αυτό να ξεφουσκώνει διότι ήταν, από την κατασκευή του, χωρισμένο σε τρία διαμερίσματα και, κατά συνέπεια, χωρίς τούτο να μπορέσει να προκαλέσει την βύθιση του PLS και να θέσει σε κίνδυνο την ζωή των επιβατών του.

50. Το Εφετείο Κακουργημάτων έκρινε στην συνέχεια αποδεδειγμένο ότι η ταχύπλοος δεν είχε συμμορφωθεί προς τις ηχητικές προειδοποιήσεις και προς τις προειδοποιητικές βολές που πραγματοποίησε το πλήρωμα του PLS, ότι αυτό τότε έριξε πυρά πάνω στην εξωλέμβια μηχανή του IMREN 1 και ότι οι σφαίρες που ερρίφθησαν, εξοστρακίστηκαν προκαλώντας τους σοβαρούς τραυματισμούς που υπέστησαν οι δύο Σύριοι υπήκοοι. Εντούτοις, το Εφετείο Κακουργημάτων εκτίμησε τα ακόλουθα:

«Εντούτοις, δεν αποδείχθηκε από τις συνθήκες υπό τις οποίες έλαβαν χώρα οι δύο τραυματισμοί ότι, προσπαθώντας να αποφύγει την ακινητοποίηση του ταχύπλοου από το PLS, ο πρώτος κατηγορούμενος είχε θεωρήσει ως πιθανούς, εξαιτίας των πυρών που ερρίφθησαν από το πλήρωμα του PLS, τους τραυματισμούς των δύο ατόμων που μετέφερε, λαμβανομένου ιδίως υπόψη ότι οι μεταφερόμενοι αλλοδαποί ευρίσκονταν στην καμπίνα της καταδιωκόμενης ακάτου και ότι οι βολές σημάδευαν έναν ασφαλή χώρο, ήτοι την εξωλέμβια μηχανή.»

51. Τέλος, το Εφετείο Κακουργημάτων έκρινε ότι δεν αποδείχθηκε, λαμβανομένης υπόψη της αμελητέας φύσης του, ότι ο τραυματισμός που υπέστη ο Γ.Β. στο αριστερό μπράτσο του εξαιτίας των συγκρούσεων, και ιδίως της έντασής

τους, οι οποίες προκλήθηκαν από τον πρώτο κατηγορούμενο θα μπορούσε να εκφυλιστεί σε βαριά σωματική βλάβη.

52. Με την με αριθμό 10/2017 απόφαση της 6 Φεβρουαρίου 2017, το Εφετείο Κακουργημάτων Δωδεκανήσου, απέρριψε την έφεση που είχε ασκηθεί από τον δεύτερο κατηγορούμενο και ανέβαλε την συζήτηση *sine die* (επ' αόριστον) της κατ' έφεση δίκη όσον αφορά τον πρώτο κατηγορούμενο. Με την με αριθμό 54/2018 απόφαση της 8 Οκτωβρίου 2018, το ίδιο δικαστήριο ανέβαλε εκ νέου την συζήτηση αυτή ενόψει της κλήτευσης μαρτύρων. Από την δικογραφία δεν προκύπτει ποια ήταν η συνέχεια της διαδικασίας αυτής.

Γ. Ο θάνατος του συγγενούς των προσφευγόντων

53. Από τα έγγραφα που προσκομίστηκαν από τους προσφεύγοντες στο Δικαστήριο προκύπτει ότι, κατόπιν των επιδίκων συμβάντων, ο Belal Tello έμεινε στην μονάδα εντατικής θεραπείας του νοσοκομείου της Ρόδου μέχρι τις 13 Μαρτίου 2015, ημερομηνία κατά την οποία αυτός μεταφέρθηκε στην γενική κλινική του ιδίου νοσοκομείου όπου αυτός υποβλήθηκε σε τραχειοτομή και σε γαστροτομή, οι οποίες τον ανάγκασαν να παραμείνει ξαπλωμένος σε ένα κρεβάτι χωρίς να μπορεί να κουνηθεί ή να μιλήσει. Μετά την αποδοχή της αίτησής του για την χορήγηση ασύλου με οικογενειακή επανένωση, αυτός μεταφέρθηκε στις 20 Αυγούστου 2015 στην Σουηδία, όπου διέμεναν η γυναίκα και τα παιδιά του (οι προσφεύγοντες) κα όπου τον ανέλαβε η μονάδα νευρο-αποκατάστασης του πανεπιστημιακού νοσοκομείου Karolinska στην Στοκχόλμη. Σύμφωνα με ένα ιατρικό πιστοποιητικό που συντάχθηκε από το νοσοκομείο αυτό στις 19 Νοεμβρίου 2015 και το οποίο ανέφερε λεπτομερώς τις επιπλοκές που επήλθαν από την εγκεφαλική βλάβη από την οποία έπασχε ο συγγενής των προσφευγόντων και ανέφερε την εξεταζόμενη χειρουργική αγωγή, ο ενδιαφερόμενος ήταν σχεδόν αναισθητός και, ακόμη και σε περίπτωση επιτυχίας της συσταθείσας επέμβασης, θα παρέμενε πάσχων από σοβαρές μόνιμες αναπηρίες που καθιστούσαν αναγκαία την εφ' όρου ζωής εξυπηρέτησή του από άλλα άτομα. Στις 16 Δεκεμβρίου 2015, ο Belal Tello επρόκειτο να υποβληθεί σε μία άλλη χειρουργική επέμβαση. Αυτός απεβίωσε στις 17 Δεκεμβρίου 2015.

54. Στις παρατηρήσεις της, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει κάποια ένδειξη που να επιτρέπει να θεμελιωθεί ότι ο θάνατος του Belal Tello συνδεόταν με τον τραυματισμό τον οποίο αυτός είχε υποστεί κατά το επίδικο επεισόδιο, δεδομένου ότι το πιστοποιητικό το οποίο χορηγήθηκε στις 19 Νοεμβρίου 2015 από το σουηδικό νοσοκομείο δεν μνημόνευε, ούτε αποδείκνυε κάποια αιτιώδη συνάφεια μεταξύ του τραυματισμού αυτού και ενός πιθανού θανάτου, ο οποίος επήλθε μερικές ημέρες αργότερα.

55. Οι προσφεύγοντες αμφισβητούν την θέση αυτή στηριζόμενοι σε ένα πιστοποιητικό θανάτου, το οποίο συντάχθηκε από τις αρμόδιες σουηδικές Αρχές και υποβλήθηκε στο Δικαστήριο στις 14 Ιουνίου 2023, και το οποίο αναφέρει ότι ο Belal Tello είχε υποκύψει εξαιτίας των επιπλοκών μιας σοβαρής εγκεφαλικής βλάβης που προέκυψε από την σφαίρα η οποία τον πέτυχε. Η Κυβέρνηση δεν διατύπωσε κάποιο σχόλιο επί του ζητήματος αυτού.

ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ι. Ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΠΛΟΚΑΤΟΧΗ, ΤΗΝ ΟΠΛΟΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΠΛΟΧΡΗΣΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΤΟΥ ΛΙΜΕΝΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ Ο κανονισμός σχετικά με την οπλοκατοχή, οπλοφορία και οπλοχρησία του προσωπικού λιμενικού σώματος, ο οποίος εγκρίθηκε με την απόφαση του Υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας αριθ. 1141.1/04/2004 της 27 Απριλίου 2004 (εφεξής ο «Κανονισμός του 2004»), προβλέπει στο άρθρο 10:

Άρθρο 10

«Χρήση όπλων κατά την εκτέλεση υπηρεσίας και αρχές που την διέπουν.

1. Το προσωπικό Λ.Σ. επιτρέπεται κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας του να προτάσσει το πυροβόλο όπλο [προκειμένου να προχωρήσει σε πυροβολισμό], εφόσον συντρέχει κίνδυνος ένοπλης επίθεσης σε βάρος αυτού ή τρίτου.

2. Χρήση πυροβόλου όπλου είναι η κατά τον προορισμό του ενεργοποίηση του όπλου και η εκτόξευση βλήματος (πυροβολισμός). Ο πυροβολισμός, ανάλογα με το στόχο της βολής, κλιμακώνεται σε:

α) εκφοβιστικό, όταν δεν στοχεύεται η πλήξη οποιουδήποτε στόχου.

β) κατά πραγμάτων, όταν στοχεύεται η πλήξη πραγμάτων.

γ) ακινητοποίησης, όταν στοχεύεται η πλήξη μη ζωτικών σημείων του σώματος ανθρώπου και ιδίως των κάτω άκρων αυτού και

δ) εξουδετέρωσης, όταν στοχεύεται η πλήξη ανθρώπου και πιθανολογείται ακόμη και ο θάνατός του.

3. Το προσωπικό Λ.Σ. επιτρέπεται να κάνει χρήση πυροβόλου όπλου, εφόσον αυτό απαιτείται για την εκπλήρωση του καθήκοντός του και συντρέχουν οι παρακάτω προϋποθέσεις:

α) Έχουν εξαντληθεί όλα τα ηπιότερα του πυροβολισμού μέσα, εκτός αν αυτά δεν είναι διαθέσιμα ή πρόσφορα στη συγκεκριμένη περίπτωση. Ηπιότερα μέσα είναι ιδίως παραινέσεις, προτροπές, χρήση εμποδίων, σωματικής βίας, αστυνομικής ράβδου, επιτρεπτών χημικών ουσιών ή άλλων ειδικών μέσων, προειδοποίηση για χρήση πυροβόλου όπλου και απειλή με πυροβόλο όπλο.

β) Έχει δηλώσει την ιδιότητά του και έχει απευθύνει σαφή και κατανοητή προειδοποίηση για την επικείμενη χρήση πυροβόλου όπλου, παρέχοντας επαρκή χρόνο ανταπόκρισης, εκτός αν αυτό είναι μάταιο υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες ή επιτείνει τον κίνδυνο θανάτου ή σωματικής βλάβης.

γ) Η χρήση πυροβόλου όπλου δεν συνιστά υπερβολικό μέτρο σε σχέση με το είδος της απειλούμενης βλάβης και την επικινδυνότητα της απειλής.

4. Όταν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της προηγούμενης παραγράφου επιβάλλεται η ηπιότερη χρήση του πυροβόλου όπλου, εκτός αν αυτό είναι μάταιο υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες ή επιτείνει τον κίνδυνο θανάτου ή σωματικής βλάβης. Ως ηπιότερη χρήση πυροβόλου όπλου νοείται η, κατά την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου, κλιμάκωση της χρήσης του με τη μικρότερη δυνατή και αναγκαία προσβολή.

5. Ο εκφοβιστικός πυροβολισμός ή ο πυροβολισμός κατά πραγμάτων επιτρέπεται, ιδίως σε περιπτώσεις κινδύνου από ζώο ή προειδοποίησης για πυροβολισμό εναντίον ανθρώπου, εφόσον έχουν ληφθεί όλα τα απαραίτητα μέτρα, ώστε να μην πληγεί άνθρωπος από αστοχία ή εξοστρακισμό του βλήματος. Πυροβολισμός κατά οχήματος, που ενέχει

κίνδυνο τραυματισμού επιβαίνοντος προσώπου, επιτρέπεται μόνο υπό τις προϋποθέσεις της επόμενης παραγράφου.

6. Ο πυροβολισμός ακινητοποίησης επιτρέπεται, αν αυτό απαιτείται:

α) Για την απόκρουση ένοπλης επίθεσης, εφόσον η επίθεση άρχισε ή επίκειται, ώστε κάθε καθυστέρηση αντίδρασης να καθιστά αναποτελεσματική την άμυνα.

β) Για την αποτροπή επικείμενης τέλεσης ή εξακολούθησης κοινώς επικίνδυνου κακούργηματος ή κακούργηματος που τελείται με χρήση ή απειλή σωματικής βίας.

γ) Για τη σύλληψη καταδικασθέντος ή υποδίκου ή καταδιωκόμενου που καταλαμβάνεται να τελεί έπ' αυτοφώρω κακούργημα ή πλημμέλημα, εφόσον αντιδρά στη σύλληψή του και υπάρχει άμεσος κίνδυνος να κάνει χρήση όπλου.

δ) Για την αποτροπή παράνομης εισόδου στη χώρα ή εξόδου από αυτή προσώπων που επιχειρούν παράνομη διακίνηση ανθρώπων ή πραγμάτων και φέρουν όπλα του εδαφίου α' της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του Ν. 2168/ 1993.

(...)

8. Πυροβολισμός ακινητοποίησης ή εξουδετέρωσης απαγορεύεται:

α) εφόσον υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να πληγεί τρίτος από αστοχία ή εξοστρακισμό του βλήματος.

(...)

δ) εναντίον προσώπου που τρέπεται σε φυγή, όταν καλείται να υποστεί νόμιμο έλεγχο.

(...)

II. Η ΔΙΑΤΑΓΗ ΠΟΥ ΔΙΕΠΕΙ ΤΗΝ ΜΙΚΤΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ «ΠΟΣΕΙΔΩΝ – ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΣΥΝΟΡΑ 2014»

57. Σύμφωνα με την από 16 Σεπτεμβρίου 2014, Διαταγή του αρχηγού του γενικού επιτελείου του Λ.Σ. , η οποία διέπει την μικτή ευρωπαϊκή επιχείρηση «Ποσειδών – Θαλάσσια Σύνορα 2014» του Ευρωπαϊκού Οργανισμού

Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex), ο σκοπός της επιχείρησης αυτής – η οποία διενεργήθηκε υπό τον συντονισμό του γενικού επιτελείου του Λ.Σ., σε συνεργασία με την ελληνική αστυνομία, και υπό την επίβλεψη της Frontex – είναι να αντιμετωπίζει την παράνομη διέλευση των συνόρων και να καταπολεμά την διασυνοριακή εγκληματικότητα.

58. Σύμφωνα με το τμήμα 6 της Διαταγής αυτής, το οποίο αναφέρεται στην συνδρομή Κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στην συνεργασία, οι προσκεκλημένοι αλλοδαποί αξιωματικοί καθώς και οι Έλληνες ακτοφύλακες πάνω στα κοινοτικά οχήματα που συμμετέχουν στην επιχείρηση, μπορούν να κάνουν χρήση του υπηρεσιακού όπλου τους μόνον σε συμμόρφωση προς τις προϋποθέσεις που τίθενται από τον νόμο 3169/2003 (§§ 2 και 6).

59. Στο τμήμα 11, το οποίο ορίζει τους εφαρμοστέους κανόνες, η Διαταγή αυτή προβλέπει ότι η επιχείρηση θα διεξάγεται σύμφωνα με πολλά διεθνή και ευρωπαϊκά συμβάσεων, καθώς και με ορισμένους εθνικούς κανονισμούς, συμπεριλαμβανομένης και της πάγιας διαταγής για τα επιχειρησιακά μέσα υπ' αριθ. 5/92 της 23 Δεκεμβρίου 1992 (πιο πάνω παράγραφοι 61 έως 63). Ο Κανονισμός του 2004 (πιο πάνω παράγραφος 56) δεν συμπεριλαμβάνεται σε αυτά.

60. Τέλος, στο τμήμα 14, το οποίο αναφέρεται στα θεμελιώδη δικαιώματα, η Διαταγή αυτή προβλέπει ότι όλοι οι συμμετέχοντες στην επιχείρηση (το προσωπικό του Λιμενικού Σώματος και της αστυνομίας, οι προσκεκλημένοι αλλοδαποί αξιωματούχοι, το προσωπικό της Frontex) πρέπει να σέβονται την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα θεμελιώδη δικαιώματα οποιουδήποτε ιδιώτη σύμφωνα με τις εφαρμοστέες διατάξεις του διεθνούς, του ευρωπαϊκού και του εθνικού δικαίου, όπως, μεταξύ άλλων, εκείνες της Σύμβασης και των πρωτοκόλλων της (§ 1).

III. Η ΠΑΓΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΜΕΣΩΝ υπ' Αριθ. 5/92 ΤΗΣ 23 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1992

61. Εκδοθείσα από τις Διευθύνσεις του λιμενικού σώματος και της κρατικής ασφάλειας του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας, η Πάγια Διαταγή υπ' αριθ. 5/92 της 23 Δεκεμβρίου 1992 για τους «κανόνες εμπλοκής για τα σκάφη περιπολίας» (Οδηγία εμπλοκής του 1992) έχει ως αντικείμενο την ρύθμιση του ελέγχου, της

καταδίωξης, της σύλληψης υπόπτων σκαφών οποιασδήποτε φύσεως και των επιβαινόντων τους, καθώς και την καταπολέμηση της ένοπλης βίας που προκύπτει από αυτές.

62. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η εν λόγω διαταγή κοινοποιήθηκε από την πλευρά των προσφευγόντων και όχι από την Κυβέρνηση, η οποία επικαλέστηκε τον εμπιστευτικό χαρακτήρα της. Οι διάδικοι συμφωνούν εν τούτοις στο περιεχόμενό της.

63. Η Οδηγία εμπλοκής του 1992 διευκρινίζει τις εφαρμοστέες διαδικασίες όσον αφορά τα διάφορα στάδια μιας αναχαίτισης στην θάλασσα (εντοπισμός, προσέγγιση, αναγνώριση, κλήση / έλεγχος (χρήση των ηχητικών και των φωτιστικών προειδοποιήσεων), προστασία, διαταγές, καταδίωξη / αναχαίτιση, απείθεια και βίαιη / ένοπλη αντίδραση). Οι κανόνες σχετικά με τις δύο τελευταίες διαδικασίες, οι οποίοι ενδιαφέρουν ιδιαίτερω την παρούσα υπόθεση, έχουν ως εξής:

«Θ. Απείθεια: στην περίπτωση κατά την οποία το αναχαιτιζόμενο σκάφος αγνοεί μία ρητή διαταγή να μην διατηρήσει την πορεία του ή παραμένει αδρανές χωρίς να συμμορφώνεται προς μία διαταγή να απομακρυνθεί ή επιδίδεται παρανόμως σε επικίνδυνους ελιγμούς κατά σκάφους περιπολίας της ακτοφυλακής, ο κυβερνήτης του τελευταίου μπορεί να διατάξει προειδοποιητικά πυρά, κατά προτίμηση με σταθερό και μη φορητό όπλο μικρού διαμετρήματος (6,62 χιλιοστών) σε έναν ασφαλή θαλάσσιο χώρο (για παράδειγμα έμπροσθεν της πλώρης του «στόχου» ή στον αέρα).

Ι. Βίαιη / ένοπλη αντίδραση: σε περίπτωση κατά την οποία το ελεγχόμενο σκάφος αντιδρά θέτοντας άμεσα σε κίνδυνο την ασφάλεια του σκάφους περιπολίας και εκείνη των προσώπων που ευρίσκονται πάνω σε αυτό (για παράδειγμα επανειλημμένες απόπειρες εμβολισμού), επιτρέπεται να προβεί σε στοχευμένες βολές εκφοβισμού με αποκλειστικό σκοπό την πρόκληση ζημιών, είτε στα κατάρτια, είτε στα κατώτερα μέρη του σκάφους, για την αναχαίτισή του. Σε περίπτωση κατά την οποία το ελεγχόμενο σκάφος αντιδρά βάλλοντας με πυροβόλο όπλο κατά του σκάφους της ακτοφυλακής (ή τρίτου), το πλήρωμα και οποιοδήποτε άλλο μέλος του προσωπικού πάνω σε αυτό μπορούν να απαντήσουν με «πυρά καταστολής» με κατάλληλη

ένταση και πυκνότητα, προκειμένου να ασκήσουν το δικαίωμα της νόμιμης άμυνας και να προστατεύσουν τα συμφέροντα του κοινού κατά οποιασδήποτε απειλής στρεφόμενης εναντίον του.»

IV. ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

64. Οι εφαρμοστέες διατάξεις του κώδικα ποινικής δικονομίας καθώς και το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα παρατίθενται στην απόφαση *Τσαλικίδης και λοιποί κατά Ελλάδας* (αριθ. 73974/14, §§ 34-35, 16 Νοεμβρίου 2017).

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 2 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

65. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η βολή που τραυμάτισε σοβαρά τον συγγενή τους δεν επιτρεπόταν από την εφαρμοστέα νομοθεσία και επιπρόσθετα, δεν ήταν ούτε απολύτως αναγκαία για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, ούτε αυστηρώς ανάλογη προς τους διωκόμενους σκοπούς. Εκτιμούν επίσης ότι η διοικητική και η δικαστική έρευνα όσον αφορά τους υπεύθυνους του επιδίκου συμβάντος ήταν ακατάλληλες. Επικαλούνται το άρθρο 2 της Σύμβασης το οποίο, στα εν προκειμένω εφαρμοστέα χωρία του, έχει ως εξής:

«1. Το δικαίωμα εκάστου προσώπου εις την ζωήν προστατεύεται υπό του νόμου. Εις ουδένα δύναται να επιβληθή εκ προθέσεως θάνατος (...)

2. Ο θάνατος δεν θεωρείται ως επιβαλλόμενος κατά παράβασιν του άρθρου τούτου, εις ας περιπτώσεις θα επήρχετο συνεπεία χρήσεως βίας καταστάσης απολύτως αναγκαίας :

α. δια την υπεράσπισιν οιοδήποτε προσώπου κατά παρανόμου βίας,

β. δια την πραγματοποίησιν νομίμου συλλήψεως ή προς παρεμπόδισιν αποδράσεως προσώπου νομίμως κρατουμένου,

(...)»

66. Οι διάδικοι συμφωνούν ότι το άρθρο 2 της Σύμβασης έχει εφαρμογή εν προκειμένω, αλλά διαφοροποιούνται επί του ζητήματος του κατά πόσον ο θάνατος του συγγενούς των προσφευγόντων, ο οποίος επήλθε στην Σουηδία περισσότερο

από ένα έτος μετά το επίδικο συμβάν, προκλήθηκε από τον σοβαρό τραυματισμό τον οποίο αυτός είχε υποστεί κατά το συμβάν (πιο πάνω παράγραφοι 54 και 55). Το Δικαστήριο δεν κρίνει αναγκαίο να τάμει την διαφοροποίηση αυτή. Παρά ταύτα, οφείλει να εξετάσει αυτεπαγγέλτως την καθ' ύλην αρμοδιότητά του. Επί του ζητήματος αυτού, υπενθυμίζει την πάγια νομολογία του σύμφωνα με την οποία το άρθρο 2 της Σύμβασης έχει εφαρμογή ακόμη και όταν το θύμα επέζησε, από την στιγμή που η βία η οποία χρησιμοποιήθηκε κατ' αυτού υπήρξε δυνητικά θανατηφόρα και ήταν απλώς τυχαίο ότι δεν έχασε την ζωή του (*Μακαρατζής κατά Ελλάδας* [GC], αριθ. 50385/99, §§ 49-55, CEDH 2004-XI, και *Andreea-Marusia Dumitru κατά Ρουμανίας*, αριθ. 9637/16, §§ 69-73, 31 Μαρτίου 2020, και οι εκεί αναφερόμενες παραπομπές). Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η νομολογία αυτή αφορά περιπτώσεις, στις οποίες η βία που χρησιμοποιήθηκε από τα όργανα της τάξης κατά του προσφεύγοντος έθεσε την ζωή του τελευταίου σε κίνδυνο. Δεν διακρίνει παρά ταύτα κάποιο λόγο να μην την ακολουθήσει στην περίπτωση, κατά την οποία ο συγγενής υπήρξε θύμα τέτοιας συμπεριφοράς, όπως εν προκειμένω. Το Δικαστήριο είναι της άποψης ότι, αν και ο επίδικος τραυματισμός δεν οδήγησε αμέσως στον θάνατο του συγγενούς των προσφευγόντων την ημέρα του συμβάντος, αυτός ήταν η αιτία μιας σοβαρής ιατρικής πάθησης η οποία, κατά πάσα πιθανότητα, επέφερε τελικώς τον θάνατό του τον Δεκέμβριο 2015. Κάτω από τις συνθήκες αυτές, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η βία, η οποία χρησιμοποιήθηκε κατά το επίδικο επεισόδιο, ήταν δυνητικά θανατηφόρα. Το άρθρο 2 της Σύμβασης έχει συνεπώς εφαρμογή εν προκειμένω.

67. Το Δικαστήριο θα εξετάσει τις αιτιάσεις των προσφευγόντων υπό το πρίσμα, αφ' ενός, του διαδικαστικού και, αφ' ετέρου, του ουσιαστικού σκέλους του άρθρου 2 της Σύμβασης.

A. Επί του διαδικαστικού σκέλους

1. Επί του παραδεκτού

68. Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει την προσφυγή λόγω της μη εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων όσον αφορά την αιτίαση την ερειδόμενη στην έλλειψη μιας αποτελεσματικής έρευνας όσον αφορά τα αίτια του σοβαρού τραυματισμού, τον οποίο υπέστη ο συγγενής των προσφευγόντων.

69. Υποστηρίζει κατ' αρχήν ότι οι προσφεύγοντες δεν συμμετείχαν στις διαδικασίες τις οποίες επέσπευσαν οι εθνικές αρχές για τον σκοπό της ταυτοποίησης των προσώπων που ήταν υπεύθυνα για τον τραυματισμό του συγγενούς τους, και ότι αυτοί κατά συνέπεια ουδέποτε επικαλέστηκαν την παραβίαση του άρθρου 2 μέσα στο πλαίσιο των εθνικών διαδικασιών. Κατά την άποψή της, οι προσφεύγοντες παρενέβησαν για πρώτη φορά στην διαδικασία της 23 Νοεμβρίου 2015, ζητώντας απλώς από τον εισαγγελέα του ναυτοδικείου ένα αντίγραφο της πράξης με την οποία η υπόθεση τέθηκε στο αρχείο, καθώς και της δικογραφίας, και όχι την συνέχιση της ποινικής διαδικασίας, την ακρόαση μαρτύρων ή τον ορισμό ενός πραγματογνώμονα. Αναφέρει επίσης ότι οι προσφεύγοντες ουδέποτε κατέθεσαν μήνυση με δήλωση παράστασης προς υποστήριξη της κατηγορίας, και εκτιμά ως εκ τούτου ότι αυτοί δεν εξάντλησαν τα εσωτερικά ένδικα βοηθήματα όσον αφορά την αιτίασή τους στην βάση του άρθρου 2. Η Κυβέρνηση αναφέρεται εξάλλου στο άρθρο 43 § 6 του κώδικα ποινικής δικονομίας, το οποίο προβλέπει την δυνατότητα της ανάσυρσης μιας υπόθεσης που έχει τεθεί στο αρχείο. Προς τούτο, βεβαιώνει ότι οι αρχές έλαβαν γνώση του θανάτου του συγγενούς των προσφευγόντων από την παρούσα προσφυγή και ότι οι ενδιαφερόμενοι δεν παρουσίασαν στο εθνικό επίπεδο νέα στοιχεία ικανά να οδηγήσουν στην επανεξέταση της υπόθεσης. Θεωρεί τέλος ως υποθετικό τον ισχυρισμό των προσφευγόντων σύμφωνα με τον οποίο μία μήνυση με δήλωση παράστασης προς υποστήριξη της κατηγορίας ενώπιον του εισαγγελέως του ναυτοδικείου θα ήταν καταδικασμένη να απορριφθεί.

70. Στην συνέχεια, η Κυβέρνηση προσάπτει στους προσφεύγοντες ότι δεν κατέθεσαν αγωγή αποζημίωσης στην βάση του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα. Εκτιμά ότι η αγωγή αυτή συνιστά ένα ένδικο βοήθημα κατάλληλο και αποτελεσματικό όσον αφορά τα αιτήματα για την επανόρθωση των ζημιών, οι οποίες προέκυψαν από μία παραβίαση του άρθρου 2. Σε στήριξη της θέσης της, η Κυβέρνηση αναφέρει ιδίως τις αποφάσεις υπ' αριθ. 950/2014, 4410/2015, 331/2016 και 327/2008 του Συμβουλίου της Επικρατείας, οι οποίες φέρονται κατ' αυτήν να επιδίκασαν αποζημίωση σε περιπτώσεις τραυματισμών ιδιωτών από αστυνομικούς.

71. Οι προσφεύγοντες αποκρούουν τα επιχειρήματα της Κυβέρνησης και υποστηρίζουν ότι, στις προκείμενες ιδιαίτερες περιστάσεις, δεν υπήρχαν εσωτερικά ένδικα βοηθήματα προς εξάντληση.

72. Αυτοί θεωρούν, κατ' αρχάς, ότι, από την στιγμή που ο εισαγγελέας είχε επισπεύσει αυτεπαγγέλτως μία προκαταρκτική εξέταση κατ' εφαρμογήν των συναφών διατάξεων του κώδικα ποινικής δικονομίας, δεν είχαν υποχρέωση να καταθέσουν μία αγωγή ή να ασκήσουν μήνυση. Διευκρινίζουν, προς τούτο, ότι επρόκειτο για αδικήματα, τα οποία συγκαταλέγονταν μεταξύ εκείνων που μπορούσαν να διωχθούν μόνον κατόπιν έγκλησης του φερόμενου θύματος. Επικαλούμενοι εξάλλου μία παρόμοια υπόθεση, στην οποία ο εισαγγελέας είχε απορρίψει μία μήνυση, οι ενδιαφερόμενοι προσθέτουν ότι, ακόμη και είχαν καταθέσει μήνυση, η τελευταία δεν θα είχε καμία πιθανότητα επιτυχίας, διότι ο εισαγγελέας δεν θα μπορούσε να αποστεί από τα πορίσματα της προκαταρκτικής εξέτασης, και τούτο πολύ περισσότερο δεδομένου ότι δεν μπορούσαν να επικαλεστούν οποιοδήποτε νέο αποδεικτικό στοιχείο, και ιδίως μία κατάθεση του Belal Tello, ο οποίος, ευρισκόμενος σε κώμα, δεν ήταν ποτέ σε θέση να δώσει την δική του μαρτυρία. Ισχυρίζονται επίσης, αφ' ενός, ότι λαμβανομένου υπόψη του πολύ σοβαρού τραυματισμού του Belal Tello, ο εισαγγελέας όφειλε να εξετάσει την κατάσταση υπό το φως της εθνικής νομοθεσίας και του άρθρου 2 της Σύμβασης και, αφ' ετέρου, ότι η υποχρέωση αυτή βάρυνε τις κρατικές Αρχές και όχι τους ίδιους, οι οποίοι δεν είχαν ως εκ τούτου καμία υποχρέωση να συμμετάσχουν στην διαδικασία. Επίσης, οι προσφεύγοντες εκτιμούν ότι ο θάνατος του Belal Tello δεν μπορεί να θεωρηθεί νέο πραγματικό περιστατικό ή νέα απόδειξη δικαιολογούσα την ανάσυρση της διαδικασίας δυνάμει του άρθρου 43 § 6 του κώδικα ποινικής δικονομίας, και ότι, κατά συνέπεια, δεδομένου ότι ο εισαγγελέας του ναυτοδικείου του Πειραιά είχε θέσει την υπόθεση του αρχείου, η πληροφορία του θανάτου του συγγενούς του δεν θα μπορούσε να οδηγήσει στην επανεξέταση της υπόθεσης.

73. Αυτοί απαντούν στην συνέχεια ότι η αγωγή η οποία προβλέπεται από το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα είναι μία αποζημιωτική αγωγή και ότι αυτή δεν είναι ως εκ τούτου ικανή από την φύση της να εξασφαλίσει

μία αποτελεσματική έρευνα που να μπορεί να οδηγήσει στην ταυτοποίηση και στην τιμωρία των υπευθύνων ατόμων.

74. Όσον αφορά το πρώτο σκέλος της ένστασης, το Δικαστήριο κρίνει ότι μία επίσημη μήνυση με δήλωση παράστασης προς υποστήριξη της κατηγορίας δεν ήταν ένα ένδικο βοήθημα προς εξάντληση εν προκειμένω. Χωρίς να είναι αναγκαίο να προσφύγουμε σε εικασίες σχετικά με τις συνέπειες που θα μπορούσε να έχει μία τέτοια μήνυση ή ακόμη και μία αίτηση ανάσυρσης της υπόθεσης, αυτό σημειώνει ότι, στο μέτρο που οι Αρχές έχουν διατάξει μία έρευνα αυτεπαγγέλτως, οι τελευταίες είχαν την υποχρέωση να την ολοκληρώσουν χωρίς να αναμένουν ή, πολύ περισσότερο, να απαιτήσουν από τους προσφεύγοντες ενδείξεις σχετικά με τις γραμμές έρευνας ή άλλες δικονομικές πρωτοβουλίες. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι, υπό τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπόθεσης, το να προσάψει κανείς στους προσφεύγοντες ότι δεν κατέθεσαν μία επίσημη μήνυση θα οδηγούσε στο να καταλογιστεί, κατά τρόπο μη προσήκοντα, σε αυτούς και όχι πλέον στην Κυβέρνηση η υποχρέωση η απορρέουσα από το άρθρο 2 της Σύμβασης να διεξαγάγει μία αποτελεσματική έρευνα (βλέπε, *mutatis mutandis*, *Ceesay κατά Αυστρίας*, αριθ. 72126/14, § 72, 16 Νοεμβρίου 2017). Προς τούτο, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι οι Αρχές οφείλουν να ενεργούν αυτεπαγγέλτως μόλις μία υπόθεση σχετικά με την χρήση της βίας από τους κρατικούς λειτουργούς έλθει σε γνώση τους. Αυτές δεν θα μπορούσαν να αφήσουν στους συγγενείς του αποβιώσαντος την πρωτοβουλία να καταθέσουν μία επίσημη μήνυση ή μία αίτηση για την εκμετάλλευση ορισμένων γραμμών έρευνας ή διαδικασιών έρευνας (*Natchova και λοιποί κατά Βουλγαρίας* [GC], αριθ. 43577/98 και 43579/98, § 1111, CEDH 2005-VII).

75. Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η εθνική νομολογία που αναφέρεται από την Κυβέρνηση προκειμένου να καταδεχθεί ο αποτελεσματικός χαρακτήρας της αποζημιωτικής αγωγής, η οποία προβλέπεται από το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα, δεν είναι συναφής για την παρούσα υπόθεση. Πράγματι, στην απόφασή του με αριθμό 950/2014, η οποία αφορά τον τραυματισμό ενός ατόμου από τον εξοστρακισμό μιας σφαίρας στην διάρκεια μιας αστυνομικής επιχείρησης, το Συμβούλιο της Επικρατείας επικύρωσε την εφετειακή απόφαση που είχε απορρίψει το αίτημα αποζημίωσης του θύματος, χωρίς να εξετάσει τον ισχυρισμό περί παραβίασης των

προϋποθέσεων που τίθενται από τον νόμο υπ' αριθμ. 3169/2003 (πιο πάνω παράγραφοι 128 και 129) με την αιτιολογία ότι δεν είχε εφαρμογή κατά τον χρόνο των συμβάντων. Εξάλλου, οι άλλες αποφάσεις του ανώτατου δικαστηρίου που αναφέρονται από την Κυβέρνηση έχουν ως αντικείμενο αγωγές αποζημίωσης σε περίπτωση αστυνομικής βίας (αριθ. 331/2016 και 327/2008) ή θανάτου ενός ατόμου σε ένα ατύχημα (αριθ. 4410/2015), και δεν αφορούν ως εκ τούτο μία παρόμοια κατάσταση, ήτοι την χρήση της ένοπλης βίας από τους ακτοφύλακες μέσα στο πλαίσιο μιας επιχείρησης θαλάσσιας αναχαίτισης. Όπως και αν έχει, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι μία πολιτική δίκη, η οποία εισάγεται με πρωτοβουλία των συγγενών και όχι των Αρχών και δεν επιτρέπει ούτε την ταυτοποίηση ούτε την τιμωρία του τεκμαιρόμενου αυτουργού ενός αδικήματος, δεν θα μπορούσε να ληφθεί υπόψη κατά την αξιολόγηση της εκ μέρους του Κράτους τήρησης των δικονομικών υποχρεώσεων του που απορρέουν από το άρθρο 2 (*Al Skeini και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], αριθ. 55721/07, § 165, CEDH 2011, και *Mocanu και λοιποί κατά Ρουμανίας* [GC], αριθ. 10865/09 και 2 άλλες, § 227, CEDH 2014). Ειδικότερα, σε μία ανάλογη υπόθεση, το Δικαστήριο έκρινε ότι μία αγωγή αποζημίωσης, η οποία στοχεύει να επιτύχει την επανόρθωση της ζημίας που προκύπτει, είτε από έναν θάνατο, είτε από μία παράβαση καθήκοντος κατά την διάρκεια της σχετικής έρευνας, δεν ήταν ικανή, χωρίς την ωφέλεια των συμπερασμάτων μιας ποινικής έρευνας, να καταλήξει σε διαπιστώσεις σχετικά με την ταυτότητα των αυτουργών και, ακόμη λιγότερο, στην απόδειξη της ευθύνης του (*Φουντάς κατά Ελλάδας*, αριθ. 50283/13, § 52, 3 Οκτωβρίου 2019, και οι εκεί αναφερόμενες παραπομπές).

76. Υπό το φως των όσων αναφέρονται πιο πάνω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι συντρέχει λόγος να απορριφθεί η ένσταση της Κυβέρνησης.

77. Διαπιστώνοντας ότι οι αιτιάσεις αυτές δεν είναι προδήλως αβάσιμες με την έννοια του άρθρου 35 § 3 (α) της Σύμβασης και ότι αυτές δεν προσκρούουν κατά τα λοιπά σε οποιονδήποτε άλλο λόγο απαραδέκτου, το Δικαστήριο τις κηρύσσει παραδεκτές.

2. Επί της ουσίας

α) Τα επιχειρήματα των διαδίκων

ι. Οι προσφεύγοντες

78. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η διεξαχθείσα έρευνα για τον σοβαρό τραυματισμό που υπέστη ο συγγενής τους δεν ικανοποίησε τις δικονομικές απαιτήσεις του άρθρου 2 για τους ακόλουθους λόγους.

79. Κατά πρώτο λόγο, αυτοί ισχυρίζονται ότι η έρευνα των εθνικών Αρχών δεν σεβάστηκε την προϋπόθεση της ανεξαρτησίας διότι η λιμενική αρχή της Καλύμνου, η οποία διηύθυνε την αρχική έρευνα, εμπλεκόταν στο επεισόδιο. Οι προσφεύγοντες υπογραμμίζουν ότι μέσα στο πλαίσιο τόσο της διοικητικής έρευνας που διεξήχθη από αυτήν την λιμενική Αρχή, όσο και της προκαταρκτικής εξέτασης, η οποία επισπεύσθηκε από τον Εισαγγελέα του Ναυτοδικείου του Πειραιά, καμία νέα μαρτυρία δεν ζητήθηκε από τους επιβάτες του IMREN 1, και ότι οι δηλώσεις τους ελήφθησαν έτσι μόνον κατά την διάρκεια της προκαταρκτικής εξέτασης για παράνομη είσοδο στην ελληνική επικράτεια. Προσθέτουν προς τούτο ότι οι ερωτήσεις που τους έγιναν στο πλαίσιο αυτό σχετικά με το συμβάν δεν ήταν λεπτομερείς και παρέμεναν γενικές. Οι προσφεύγοντες παρατηρούν επίσης ότι οι εν λόγω καταθέσεις έχουν σχεδόν όμοιο περιεχόμενο, και αμφισβητούν κατά τα λοιπά την αμεροληψία και την ανεξαρτησία του διερμηνέα.

80. Κατά δεύτερο λόγο, οι ενδιαφερόμενοι προσάπτουν στις εθνικές Αρχές ότι δεν έλαβαν κάποια μέτρα προς τον σκοπό συλλογής αποδεικτικών στοιχείων και διαλεύκανσης των περιστάσεων του συμβάντος που να αποδεικνύουν πέρα από κάθε εύλογη αμφιβολία τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης. Αυτοί ισχυρίζονται ειδικότερα ότι δεν διατάχθηκε καμία ιατροδικαστική πραγματογνωμοσύνη όσον αφορά τον τραυματισμούς που υπέστησαν ο Belal Tello και ο δεύτερος άνδρας πάνω στο IMREN 1, ισχυριζόμενοι ότι μία τέτοια πραγματογνωμοσύνη θα παρείχε μία πλήρη έκθεση των τραυματισμών αυτών, ακριβή και εμπεριέχουσα μία αντικειμενική ανάλυση κλινικών συμπερασμάτων. Εξηγούν επίσης ότι ο εισαγγελέας του ναυτοδικείου του Πειραιά δεν διέταξε ούτε την λεπτομερή πραγματογνωμοσύνη των δύο σκαφών, ούτε την αναπαράσταση του επεισοδίου, ούτε την εξέταση των πυροβόλων όπλων και την σύνταξη μιας βαλλιστικής έκθεσης, ούτε ζήτησε την ακρόαση του δευτέρου τραυματισθέντος ατόμου, το οποίο ήταν σε θέση να καταθέσει. Οι προσφεύγοντες εκτιμούν ότι σημαντικές αποδείξεις απωλέσθηκαν εξαιτίας των παραλείψεων αυτών, γεγονός το

οποίο, κατά την άποψή τους, εμπόδισε την αναπαράσταση των βολών και των τροχιών τους, που θα είχαν επιτρέψει να γίνει κατανοητός ο τρόπος με τον οποίο ο συγγενής τους που βρισκόταν μέσα στην καμπίνα είχε χτυπηθεί από μία σφαίρα. Θεωρούν ότι οι αποδείξεις αυτές ήταν κρίσιμες και απαραίτητες για την θεμελίωση τόσο των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης όσο και της ενδεχόμενης ποινικής ευθύνης των δύο ακτοφυλάκων.

81. Κατά τρίτο λόγο, οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η έκθεση πραγματογνωμοσύνης είχε κενά όσον αφορά ιδίως το ζήτημα της αναγκαιότητας της χρήσης βίας εν προκειμένω. Ειδικότερα, ισχυρίζονται ότι η έκθεση αυτή δεν παρείχε εμπεριστατωμένες απαντήσεις στο ζήτημα του κατά πόσον, αφ' ενός, η διαφυγή αέρος του σκάφους PLS 1012 θα μπορούσε να προκαλέσει την βύθισή του και, αφ' ετέρου, οι ζημίες που διαπιστώθηκαν πάνω στο σκάφος προέρχονταν από έναν εμβολισμό ή από μία απλή σύγκρουση. Εκτιμούν εξάλλου ότι φωτογραφίες οι τα βίντεο των δύο σκαφών καθώς και ένα σκαρίφημα περιέχον λεπτομερή στοιχεία, κατάλληλα για την θεμελίωση των διαπιστώσεων της έκθεσης πραγματογνωμοσύνης ήταν απαραίτητα για να αποσαφηνιστούν οι συνθήκες του επεισοδίου και να αποδειχθεί η αναγκαιότητα των πυρών, αναφέροντας ότι τέτοια έγγραφα δεν υπήρχαν στην δικογραφία. Κατά την άποψή τους, ελλείπει επίσης μία λεπτομερής έκθεση πραγματογνωμοσύνης συνοδευόμενη από μία ιατροδικαστική έκθεση και μία βαλλιστική έκθεση, στοιχεία τα οποία, κατά την άποψή τους, θα μπορούσαν να επιτρέψουν την αναπαράσταση του επεισοδίου και, ειδικότερα, να αποδείξουν το κατά πόσον οι τραυματισμοί είχαν ως αιτία τον εξοστρακισμό σφαιρών ή σφαίρες που βρήκαν λάθος στόχο. Παραθέτοντας τον πραγματογνώμονα, σύμφωνα με τον οποίο «καταγράφηκαν τουλάχιστον πέντε [ίχνη από σφαίρες]», οι προσφεύγοντες παρατηρούν ότι είναι παράδοξο το να αναφέρεται κατά τρόπο μη επακριβή στον αριθμό των διαπιστωθέντων ιχνών από σφαίρες. Θεωρούν επίσης ότι ο πραγματογνώμων κατέληξε κατά τρόπο αόριστο «το πιθανότερο [ήταν] ότι» οι επιβάτες τραυματίστηκαν από τον εξοστρακισμό σφαιρών, και ισχυρίζονται ότι ένα τέτοιο συμπέρασμα δεν θα μπορούσε να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις του άρθρου 2 ελλείψει μιας οποιασδήποτε συμπληρωματικής έρευνας. Προσθέτουν ότι το συμπέρασμα αυτό στηριζόταν αποκλειστικά στο γεγονός ότι «[δεν είχαν] βρεθεί ίχνη από σφαίρες σε άλλα σημεία

του σκάφους» και προσάπτουν στον πραγματογνώμονα ότι δεν διευκρίνισε πώς οι δύο επιβάτες που βρίσκονταν μέσα στην καμπίνα είχαν βληθεί από έναν εξοστρακισμό σφαίρας ή ποια ήταν η πιθανότητα να είχαν προκληθεί οι τραυματισμοί από βολές που αστόχησαν. Σημειώνουν τέλος ότι η έκθεση δεν περιλαμβάνει καμία υπόθεση όσον αφορά το σημείο όπου ήταν καθισμένοι οι δύο τραυματίες μέσα στο ταχύπλοο, και ισχυρίζονται ότι είναι αδύνατο να κατανοηθεί πώς κατέληξε ο πραγματογνώμων στο πόρισμά του.

82. Ενόψει των στοιχείων αυτών, οι προσφεύγοντες εκτιμούν ότι η έρευνα δεν ήταν επαρκής, εμπεριστατωμένη, πραγματική και ανεξάρτητη. Θεωρούν επίσης ότι η νομοθεσία που έχει εφαρμογή στην επίδικη επιχείρηση ήταν ο Κανονισμός 2004 και προσάπτουν στον εισαγγελέα του ναυτοδικείου και στον εισαγγελέα εφετών ότι συμπέραναν πως οι ακτοφύλακες είχαν ενεργήσει με σεβασμό προς τον νόμο αναφερόμενοι μόνον στην Οδηγία εμπλοκής του 1992. Υποστηρίζουν εξάλλου ότι το συμπέρασμα το οποίο αναγράφεται στην πράξη θέσης της υπόθεσης στο αρχείο, σύμφωνα με την οποία οι δύο Τούρκοι υπήκοοι ήταν υπεύθυνοι για τον τραυματισμό των δύο επιβαινόντων, αγνόησε την απόφαση του Εφετείου Κακουργημάτων Ρόδου το οποίο είχε απαλλάξει τον πλοηγό του IMREN 1 από τις κατηγορίες της έκθεσης άλλου σε κίνδυνο και της απόπειρας πρόκλησης ναυαγίου. Είναι της άποψης ότι τα στοιχεία αυτά υποδεικνύουν ότι οι Αρχές δεν διεξήγαγαν μία εμπεριστατωμένη και ανεξάρτητη έρευνα, οδηγώντας έτσι στην ατιμωρησία των υπευθύνων του επιδίκου συμβάντος.

ii. Η Κυβέρνηση

83. Η Κυβέρνηση βεβαιώνει ότι η δικαστική έρευνα, η οποία διεξήχθη εν προκειμένω ικανοποίησε πλήρως τις απαιτήσεις που απορρέουν από το διαδικαστικό σκέλος του άρθρου 2, από την στιγμή που, κατά την άποψή της, τα εθνικά δικαστήρια αποφάνθηκαν αφού έλαβαν υπόψη όλα τα συναφή αποδεικτικά στοιχεία. Ισχυρίζεται ότι, δεδομένου ότι το Δικαστήριο δεν είναι δικαιοδοτικό όργανο τετάρτου βαθμού, αυτό δεν θα μπορούσε να υποκαταστήσει τα εθνικά δικαστήρια επανεξετάζοντας την παρούσα υπόθεση. Θεωρεί επίσης ότι οι Αρχές διεξήγαγαν, αυτεπαγγέλτως, μία πραγματική ποινική και διοικητική έρευνα για τις

περιστάσεις υπό τις οποίες ο Belal Tello είχε τραυματιστεί σοβαρά και καταλήγει ότι το διαδικαστικό σκέλος του άρθρου 2 δεν αγνοήθηκε εν προκειμένω.

β) Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

ι. Γενικές αρχές

84. Οι γενικές αρχές σχετικά με την διαδικαστική υποχρέωση του Κράτους, η οποία απορρέει από το άρθρο 2 της Σύμβασης, να διεξαγάγει μία πραγματική έρευνα επί των ισχυρισμών της παραβίασης του ουσιαστικού σκέλους της ίδιας αυτής διάταξης μέσα στο πλαίσιο προσφυγής στην θανατηφόρο βία εκ μέρους των υπαλλήλων του Κράτους υπενθυμίστηκαν στην υπόθεση *Armani Da Silva κατά Ηνωμένου Βασιλείου* ([GC], αριθ. 5878/08, §§ 229-239, 30 Μαρτίου 2016).

85. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, προκειμένου να χαρακτηριστεί «πραγματική» με την έννοια με την οποία πρέπει να νοείται η έκφραση αυτή μέσα στο πλαίσιο του άρθρου 2 της Σύμβασης, η έρευνα πρέπει να είναι επαρκής. Τούτο σημαίνει ότι πρέπει να είναι ικανή να οδηγήσει στην απόδειξη των πραγματικών περιστατικών και να επιτρέπει τον καθορισμό του κατά πόσον η προσφυγή στην βία εκ μέρους των υπαλλήλων του Κράτους ήταν δικαιολογημένη ή όχι κατά τις περιστάσεις της υπόθεσης, καθώς την ταυτοποίηση και – κατά περίπτωση– την τιμωρία των υπευθύνων. Πρόκειται για μία υποχρέωση συμπεριφοράς και όχι αποτελέσματος. Οι Αρχές οφείλουν να έχουν λάβει τα εύλογα μέτρα τα οποία διέθεταν για την συγκέντρωση των αποδείξεων σχετικά με τα εν λόγω πραγματικά περιστατικά, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, των καταθέσεων των αυτοπτών μαρτύρων, των πραγματογνωμοσυνών και, κατά περίπτωση, μιας αυτοψίας ικανής να παράσχει μία πλήρη και ακριβή έκθεση των τραυματισμών και μία αντικειμενική ανάλυση των κλινικών διαπιστώσεων, και ιδίως της αιτίας του θανάτου. Κάθε πλημμέλεια της έρευνας που μειώνει την δυνατότητα απόδειξης της αιτίας του θανάτου ή των ευθυνών, κινδυνεύει να μην ικανοποιήσει τον κανόνα αυτό (πιο πάνω αναφερόμενα *Armani Da Silva*, § 233, και οι εκεί αναφερόμενες παραπομπές).

86. Επίσης, το Δικαστήριο έχει κρίνει πολλές φορές ότι τα πορίσματα της έρευνας πρέπει να στηρίζονται πάνω σε μία ενδελεχή, αντικειμενική και αμερόληπτη ανάλυση όλων των συναφών στοιχείων. Η απόρριψη μιας γραμμής

έρευνας, η οποία επιβάλλεται, προφανώς υπονομεύει κατά τρόπο αποφασιστικό την ικανότητα της έρευνας να αποδείξει τις περιστάσεις της υπόθεσης και την ταυτότητα των υπευθύνων. Ωστόσο, παραμένει γεγονός ότι η φύση και ο βαθμός της εξέτασης που ανταποκρίνονται στο ελάχιστο κριτήριο αποτελεσματικότητας εξαρτώνται από τις προκείμενες περιστάσεις. Αυτά εκτιμώνται υπό το φως του συνόλου των συναφών πραγματικών περιστατικών και λαμβανομένων υπόψη των πρακτικών πραγματικοτήτων της ερευνητικής εργασίας. Όταν ένας ιδιώτης χάνει την ζωή στα χέρια ενός υπαλλήλου του Κράτους κάτω από ύποπτες περιστάσεις, οι αρμόδιες εθνικές Αρχές οφείλουν να υποβάλλουν την έρευνα που διεξάγεται πάνω στα πραγματικά περιστατικά σε ιδιαίτερα αυστηρό έλεγχο (πιο πάνω αναφερόμενα *Armani Da Silva*, § 234, και οι εκεί αναφερόμενες παραπομπές).

87. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι οι Αρχές αυτές έχουν εξίσου εφαρμογή και όταν η βία που χρησιμοποιήθηκε από τα όργανα της τάξης ήταν δυνητικά θανατηφόρα (*Chebab κατά Γαλλίας*, αριθ. 542/13, §88, 23 Μαΐου 2019, και οι εκεί αναφερόμενες παραπομπές).

ii. Εφαρμογή στην παρούσα υπόθεση

88. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει κατ' αρχήν ότι, θέτοντας την υπόθεση στο αρχείο, ο εισαγγελέας του ναυτοδικείου του Πειραιά, στηριζόμενος κατά κύριο λόγο πάνω στα πρίσματα μιας «ένορκης διοικητικής εξέτασης», έκρινε ότι οι δύο Τούρκοι υπήκοοι, ήτοι ο πλοηγός του IMREN 1 και ο βοηθός του, οι οποίοι δεν είχαν υπακούσει στις διαταγές των ακτοφυλάκων που τους πρόσταζαν να σταματήσουν, ήταν υπεύθυνοι για τον τραυματισμό των δύο επιβατών, μεταξύ των οποίων και γι' αυτόν τον οποίο υπέστη ο συγγενής των προσφευγόντων. Επίσης, ο εισαγγελέας έκρινε, αφ' ενός ότι το IMREN 1 είχε προσεγγίσει (εμβολίσει) το PLS 1012, γεγονός το οποίο είχε προκαλέσει μία διαφυγή αέρα θέτοντας σε κίνδυνο την ζωή του πληρώματος του τελευταίου και, αφ' ετέρου, ότι οι επίδικοι τραυματισμοί οφείλονταν στον εξοστρακισμό των σφαιρών που είχαν βληθεί εξαιτίας των αδέξιων και επικίνδυνων ελιγμών του Τούρκου πλοηγού (πιο πάνω παράγραφος 40). Εντούτοις, κατά την άποψη του Δικαστηρίου, το συμπέρασμα αυτό δεν είναι επαρκώς στοιχειοθετημένο διότι δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι διεξήχθη μία εμπεριστατωμένη έρευνα, και τούτο για τους ακόλουθους λόγους.

89. Κατά πρώτο λόγο, το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι μαρτυρίες των δέκα επιβαινόντων του IMREN – και όχι «όλων των επιβατών, συμπεριλαμβανομένων και των δύο τραυματιών», όπως βεβαίωσε ο εισαγγελέας στην πράξη υπ' αριθ. 241/2015, αφού τα δύο τραυματισθέντα άτομα δεν κατέθεσαν – οι οποίες συνελέγησαν την ημέρα του επεισοδίου περιέχουν σχεδόν στερεότυπες απαντήσεις. Πράγματι, οι ερωτηθέντες επιβαίνοντες βεβαίωσαν όλοι ότι οι Τούρκοι υπήκοοι πάνω στο ταχύπλοο ήταν μόνοι υπεύθυνοι των τραυματισμών που προκλήθηκαν στους δύο επιβάτες διότι δεν είχαν υπακούσει στις διαταγές του σκάφους περιπολίας αλλά, αντιθέτως, επιδόθηκαν σε επικίνδυνους ελιγμούς. Ως προς τούτο, οι δηλώσεις αυτές απλώς επιβεβαιώνουν εκείνες των δύο ακτοφυλάκων. Υπό τις συνθήκες αυτές, το γεγονός ότι ο εισαγγελέας του ναυτοδικείου δεν ζήτησε ούτε μία νέα ακρόαση των επιβατών του IMREN 1, ούτε έστω την κατάθεση του δεύτερου τραυματισθέντος προσώπου, δημιουργεί από την φύση του αμφιβολίες για την αποτελεσματικότητα της έρευνας που διεξήχθη εν προκειμένω. Το Δικαστήριο σημειώνει εξάλλου ότι ο συγγενής των προσφευγόντων, ο οποίος έπεσε σε κώμα αφού είχε τραυματιστεί σοβαρά, δεν ήταν ποτέ σε θέση να παράσχει την δική του μαρτυρία.

90. Κατά δεύτερο λόγο, το Δικαστήριο θεωρεί, όπως και οι προσφεύγοντες, ότι πολλά μέτρα ικανά να φωτίσουν το επίδικο επεισόδιο, μεταξύ των οποίων ειδικότερα εκείνα που απαριθμούνται πιο κάτω, δεν επισπεύσθηκαν από τις εθνικές αρχές:

- Μία ιατροδικαστική πραγματογνωμοσύνη σχετικά με τον τραυματισμό του Belal Tello που να περιλαμβάνει μία πλήρη και ακριβή έκθεση αναφορικά με αυτήν.
- Μία βαλλιστική έκθεση ικανή να αντισταθμίσει τις ελλείψεις της έκθεσης πραγματογνωμοσύνης, η οποία συντάχθηκε την ημέρα του επεισοδίου και αρκούσαν να αναφέρει ότι «καταγράφηκαν τουλάχιστον πέντε [ίχνη από σφαίρες]» και ότι «το πιθανότερο» ήταν ότι ο τραυματισμός του συγγενούς των προσφευγόντων προέκυψε από έναν εξοστρακισμό σφαίρας, που να αποδεικνύει 1) τις τροχιές των διαφόρων βολών, μεταξύ των οποίων κι εκείνης που έπληξε τον συγγενή των προσφευγόντων, προκειμένου να καθοριστεί κατά πόσον οι τραυματισμοί οφείλονταν πράγματι από έναν εξοστρακισμό ή μάλλον σε μία σφαίρα που είχε χάσει τον στόχο της, ήτοι την εξωλέμβια μηχανή του ταχύπλοου,

και 2) το σημείο όπου βρισκόταν ο συγγενής των προσφευγόντων όταν είχε πληγεί. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει κατά τα λοιπά ότι, στην κατάθεση που είχε δώσει μέσα στο πλαίσιο της προκαταρκτικής εξέτασης που είχε ανοιχθεί από τον εισαγγελέα του ναυτοδικείου του Πειραιά, ο μηχανικός ο οποίος είχε συντάξει την έκθεση πραγματογνωμοσύνης μνημόνευσε απλώς την ύπαρξη ιχνών από σφαίρες που είχαν βληθεί και που είχαν εξοστρακισθεί πάνω στην εξωλέμβια μηχανή καθώς και πάνω στην πλατφόρμα της πρύμνης του ταχύπλοου (πιο πάνω παράγραφος 38), χωρίς πάντως να διευκρινίσει τον αριθμό τους.

- Μία λεπτομερή πραγματογνωμοσύνη των δύο σκαφών που να υπερβεί την αρχική έκθεση και να επιτρέπει την απόδειξη του κατά πόσον ου συγκρούσεις μεταξύ του IMREN 1 και του PLS 1012 και η διαφυγή αέρος που τις ακολούθησε ήταν ικανές από την φύση τους να δημιουργήσουν έναν πραγματικό και άμεσο κίνδυνο για το πλήρωμα του τελευταίου, και αν ειδικότερα η σύγκρουση αυτή κινδύνευε να προκαλέσει την βύθιση του PLS 1012 υπό τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπόθεσης.

91. Όμως, στα μάτια του Δικαστηρίου, αυτά τα μέτρα έρευνας επιβάλλονταν προφανώς αλλά δεν ελήφθησαν, γεγονός που υπονόμεισε την ικανότητα της έρευνας να φωτίσει πλήρως τις περιστάσεις του επιδίκου επεισοδίου και να αποδείξει, αναλόγως, την ταυτότητα των υπευθύνων. Περιοριζόμενος στο να υιοθετήσει τα πορίσματα της διοικητικής έρευνας, και ειδικότερα επαναλαμβάνοντας την εκδοχή των πραγματικών περιστατικών, η οποία παρατέθηκε από τους δύο ακτοφύλακες, ο εισαγγελέας του ναυτοδικείου του Πειραιά δεν επέσπευσε τα εύλογα μέτρα που ήταν στην διάθεσή του για να συλλέξει αποδείξεις σχετικά με τα επίδικα πραγματικά περιστατικά.

92. Κατά τρίτο λόγο, το Δικαστήριο αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στο γεγονός ότι η πράξη υπ' αριθ. 241/2015 με την οποία ο εισαγγελέας του ναυτοδικείου του Πειραιά έθεσε την υπόθεση στο αρχείο δεν αναφερόταν στην από 15 Μαΐου 2015 απόφαση του Εφετείου Κακουργημάτων της Ρόδου, η οποία είχε απαλλάξει τον πλοηγό του ταχύπλοου από τις κατηγορίες της απόπειρας πρόκλησης ναυαγίου θέτοντας σε κίνδυνο την ανθρώπινη ζωή, της έκθεσης άλλου σε κίνδυνο για την ζωή του και της βαριάς σωματικής βλάβης (πιο πάνω παράγραφοι 49 έως 51). Όμως η εν λόγω απόφαση, η οποία προηγήθηκε κατά περισσότερο από ένα μήνα της

πράξης υπ' αριθ. 241/2015 και στηριζόταν πάνω στις καταθέσεις των δύο ακτοφυλάκων, διέψευδε τις διαπιστώσεις που είχαν διατυπωθεί από τον εισαγγελέα μέσα στην εν λόγω πράξη όσον αφορά όχι μόνον το κατά πόσον η ζωή του πληρώματος του PLS 1012 βρέθηκε πράγματι σε κίνδυνο, αλλά και την ευθύνη του πλοηγού του IMREN 1 σχετικά με τους τραυματισμούς που υπέστησαν οι δύο επιβαίνοντες, εκ των οποίων ο ένας ήταν ο συγγενής των προσφευγόντων. Το Δικαστήριο δεν θα μπορούσε να εικάσει τους λόγους μιας τέτοιας απόστασης μεταξύ των δύο αποφάσεων αυτών, για την οποία άλλωστε η Κυβέρνηση δεν παρέχει καμία εξήγηση. Εκτιμά εν τούτοις ότι, απέχοντας από το να αναφέρει κατά τρόπο αιτιολογημένο, με μία εκτίμηση αναφερόμενη στην εν λόγω ποινική απόφαση, τον λόγο για τον οποίο απέστη από τις πραγματικές διαπιστώσεις που περιέχονταν σε αυτήν σχετικά, ιδίως, με δύο συγκεκριμένα κρίσιμα σημεία, ήτοι την ύπαρξη ενός πραγματικού και άμεσου κινδύνου για την ζωή των δύο ακτοφυλάκων και την ευθύνη του πλοηγού του IMREN 1, όσον αφορά τον τραυματισμό του συγγενούς των προσφευγόντων, ο εισαγγελέας δεν περάτωσε την έρευνα στηριζόμενος σε μία ενδελεχή και αντικειμενική ανάλυση όλων των συναφών στοιχείων.

93. Επιπλέον, ο εισαγγελέας του ναυτοδικείου του Πειραιά δεν ανέφερε τον Κανονισμό του 2004 σχετικά με την χρήση πυροβόλων όπλων από τους ακτοφύλακες (πιο πάνω παράγραφος 56), ορίζοντας μόνον ότι ο Γ.Β., ο οποίος είχε πραγματοποιήσει τις διάφορες βολές, είχε σεβαστεί τους κανόνες εμπλοκής. Έτσι, αυτός ουδόλως προσέγγισε το ζήτημα του κατά πόσον η επίδικη επιχείρηση είχε διεξαχθεί κατά τρόπο, ώστε να περιορίσει στο ελάχιστο την προσφυγή στην δυνητικά θανατηφόρα βία καθορίζοντας αν οι ακτοφύλακες θα μπορούσαν να υποθέσουν την παρουσία και άλλων προσώπων πάνω στο IMREN 1. Επίσης, αυτός δεν εξέτασε κατά τρόπο εμπεριστατωμένο αν η χρήση των πυροβόλων όπλων εν προκειμένω, ήτοι οι δεκατρείς βολές πάνω στην μηχανή του IMREN 1, ήταν απολύτως απαραίτητη και ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό.

94. Το Δικαστήριο οφείλει συνεπώς να διαπιστώσει ότι η έρευνα που διεξήχθη από τις εθνικές αρχές περιείχε πολυάριθμα κενά, τα οποία οδήγησαν ιδίως στην απώλεια αποδεικτικών στοιχείων και επηρέασαν την επάρκεια της έρευνας που δεν

επέτρεψε ειδικότερα να αποδειχθεί αν η προσφυγή στην δυνητικά θανατηφόρα βία δικαιολογούνται ή όχι υπό τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπόθεσης.

95. Λαμβάνοντας υπόψη αυτά που εκτίθενται πιο πάνω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν απαιτείται να αποφανθεί επί των άλλων ελλείψεων της επίδικης διαδικασίας, όσον αφορά ιδίως την ανεξαρτησία των επιφορτισμένων με την έρευνα Αρχών, και καταλήγει στην παραβίαση του άρθρου 2 της Σύμβασης κατά το διαδικαστικό σκέλος του.

B. Επί του ουσιαστικού σκέλους

1. Επί του παραδεκτού

96. Διαπιστώνοντας ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 α) της Σύμβασης και ότι αυτή δεν προσκρούει κατά τα λοιπά σε κάποιο άλλο λόγο απαραδέκτου, το Δικαστήριο την κηρύσσει παραδεκτή.

2. Επί της ουσίας

α) Η επιχειρηματολογία των διαδίκων

ι. Οι προσφεύγοντες

97. Κατ' αρχάς, οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι, εν προκειμένω, δεν χρησιμοποιήθηκαν πυροβόλα όπλα κατ' εφαρμογήν του συναφούς εθνικού νομικού πλαισίου. Εκτιμούν ειδικότερα ότι η χρήση ενός όπλου αυτού του είδους υπό τις περιστάσεις της υπόθεσης δεν δικαιολογείτο βάσει του άρθρου 10 §§ 5 και 6 του Κανονισμού του 2004. Αντιθέτως, οι προσφεύγοντες υπογραμμίζουν ότι, εν προκειμένω, η χρήση πυροβόλων όπλων έγινε κατ' εφαρμογήν εμπιστευτικών κανόνων εμπλοκής. Κατά την γνώμη των προσφευγόντων, τέτοιοι εμπιστευτικοί κανόνες, οι οποίοι φαίνονται να διέπουν στην πράξη την χρήση της βίας από τους ακτοφύλακες, αγνοούν την θετική υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 2 όσον αφορά την ύπαρξη μιας νομοθεσίας σαφούς, δημόσιας και προσβάσιμης σχετικά με την προστασία της ζωής και την οπλοχρησία.

98. Οι ενδιαφερόμενοι υποστηρίζουν ειδικότερα ότι η Οδηγία εμπλοκής του 1992 δεν είναι σύμφωνη ούτε προς τον Κανονισμό του 2004 ούτε προς το άρθρο 2 της Σύμβασης. Προς τούτο, εξηγούν ότι, βάσει των κανόνων αυτών, στην περίπτωση κατά την οποία το ελεγχόμενο σκάφος αντιδρά θέτοντας σε άμεσο κίνδυνο την

ασφάλεια του σκάφους περιπολίας και εκείνη των προσώπων που το επιβαίνουν (για παράδειγμα, επανειλημμένες απόπειρες εμβολισμού), επιτρέπεται να υπάρξει μία βολή εκφοβισμού με αποκλειστικό σκοπό την πρόκληση ζημιών, είτε στα κατάρτια είτε στα κατώτερα μέρη του σκάφους, για την αναχαίτισή του, και ότι μία τέτοια δυνατότητα δεν προβλεπόταν από το άρθρο 10 του Κανονισμού του 2004, το οποίο, κατά την άποψή τους, δεν επιτρέπει την χρήση βίας πάνω σε ένα όχημα παρά μόνον για τον σκοπό της πρόληψης μιας ένοπλης επίθεσης ή της αποτροπής της παράνομης εισόδου ενόπλων διακινητών στην επικράτεια. Εκτιμούν επίσης ότι η διατύπωση της διάταξης αυτής είναι πολύ ευρεία και ότι είναι αόριστη, δεδομένου ότι δεν αναφέρει ποια κριτήρια καθορίζουν την απόλυτη ανάγκη που μπορεί να δικαιολογήσει την χρήση βίας. Προσθέτουν ότι οι κανόνες εμπλοκής δεν μνημονεύουν την ανάγκη της προστασίας της ζωής των επιβατών και ότι είναι συντεταγμένοι ως αν να μην είχε εξετασθεί η πιθανότητα να υπάρχουν επιβάτες πάνω στο σκάφος.

99. Οι προσφεύγοντες θεωρούν κατά τα λοιπά, αφ' ενός, ότι, όταν κινδυνεύει η ανθρώπινη ζωή, η σύλληψη του υπόπτου για παράνομη διακίνηση ανθρώπων δεν θα μπορούσε, ακόμη και στην διάρκεια μιας επιχείρησης ελέγχου των συνόρων, να υπερισχύει της ανθρώπινης ζωής, η οποία πρέπει, κατά την άποψή τους, να είναι πάντοτε η προτεραιότητα, και, αφ' ετέρου, ότι τούτο πρέπει να αναγράφεται σαφώς σε κάθε νομοθεσία ή κανόνες εμπλοκής που έχουν εφαρμογή στους ακτοφύλακες. Ως προς τούτο, ισχυρίζονται ότι οι κανόνες εμπλοκής δεν περιλαμβάνουν εγγυήσεις όσον αφορά την εκπαίδευση του προσωπικού της ακτοφυλακής στις βολές πάνω σε προστατευμένο χώρο, πάνω στα κατάρτια ή πάνω στα κατώτερα μέρη του ελεγχόμενου σκάφους ή ως προς την εκ μέρους τους χρήση, προς τον σκοπό αυτό, ενός τύπου όπλου που να ελαχιστοποιεί τον κίνδυνο εξοστρακισμού των σφαιρών.

100. Κατά δεύτερο λόγο, οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η επιχείρηση δεν είχε οργανωθεί ούτε είχε διεξαχθεί κατά τρόπο, ώστε να περιοριστούν οι κίνδυνοι για την ζωή του συγγενούς τους, γεγονός το οποίο ερμηνεύουν ως παραβίαση του άρθρου 2.

101. Αυτοί βεβαιώνουν ότι υπήρχαν εν προκειμένω σοβαρές ενδείξεις που άφηναν να εννοηθεί ότι το ταχύπλοο μετέφερε πρόσφυγες και επισημαίνουν

προς τούτο ότι αυτή έγινε αντιληπτή ενώ εισερχόταν στον κόλπο της Βασιλικής. Προσάπτουν ειδικότερα στους ακτοφύλακες, οι οποίοι δεν είχαν δει το ταχύπλοο να αποβιβάζει πρόσφυγες, ότι δεν ζήτησαν να μάθουν από την λιμενική Αρχή της Καλύμνου, από την αστυνομία ή από τον στρατό αν είχε λάβει χώρα παρόμοια επιχείρηση, και ότι δεν έλαβαν κανένα μέτρο για να ελέγξουν αν υπήρχαν άνθρωποι πάνω στο σκάφος, για παράδειγμα ζητώντας τους να βγουν. Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι οι ακτοφύλακες πλησίασαν πολύ κοντά στην ταχύπλοο και εκτιμούν ότι αυτοί είχαν συνεπώς την δυνατότητα να βεβαιωθούν ότι δεν υπήρχαν πρόσφυγες πάνω στο σκάφος. Κατά την άποψή τους, οι ακτοφύλακες όφειλαν να σκεφθούν ότι ήταν περισσότερο από πιθανό το ταχύπλοο να μεταφέρει πρόσφυγες εξαιτίας του σημαντικού αριθμού, το έτος 2014, των αφίξεων στα ελληνικά νησιά με προέλευση από την Τουρκία. Υποστηρίζουν ότι το ζήτημα ήταν κατά πόσον υπήρχαν αποδείξεις που επέτρεπαν όχι να υποτεθεί ότι υπήρχαν επιβάτες πάνω στο σκάφος, αλλά να εξαχθεί το συμπέρασμα πέρα από κάθε αμφιβολία ότι δεν υπήρχε κανείς άλλος εκτός από τον πλοηγό. Ισχυρίζονται ότι οι ακτοφύλακες διεξήγαγαν την επιχείρηση ως αν ήταν απολύτως βέβαιοι ότι δεν υπήρχαν άνθρωποι πάνω στο σκάφος και ότι αυτοί ενήργησαν εν προκειμένω ως αν η σύλληψη ενός φερόμενου διακινητή να ήταν σημαντικότερη από την προστασία της ζωής των προσφύγων που θα μπορούσαν να είναι κρυμμένοι μέσα στο σκάφος.

102. Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται επίσης ότι ο πλοηγός του ταχύπλοου δεν ήταν οπλισμένος και ότι αυτός δεν μπορούσε επομένως να θεωρηθεί ως ιδιαίτερη απειλή για το πλήρωμα. Προσάπτουν στο πλήρωμα αυτό ότι δεν προειδοποίησαν κατά τρόπο σαφή και κατανοητό ότι επρόκειτο να χρησιμοποιήσουν πυροβόλα όπλα, σημειώνοντας ότι αυτό δεν προβλεπόταν εξάλλου από τους κανόνες εμπλοκής, και βεβαιώνουν, αφ' ενός, ότι το ταχύπλοο ουδόλως προσπάθησε να προσεγγίσει το σκάφος περιπολίας και, αφ' ετέρου, ότι αυτό δεν διέτρεχε σε κάθε περίπτωση κανένα πραγματικό κίνδυνο να βυθιστεί συνεπεία της σύγκρουσης με το ταχύπλοο.

103. Οι προσφεύγοντες εκτιμούν ότι όλα αυτά τα γεγονότα και στοιχεία δεν ελήφθησαν επαρκώς υπόψη από τους ακτοφύλακες κατά τον χρόνο της στάθμισης μεταξύ του κινδύνου που απορρέει από την χρήση πυροβόλου όπλου

και του σκοπού της επιχείρησης. Ισχυρίζονται ότι οι ακτοφύλακες είχαν στην διάθεσή τους άλλα μέσα λιγότερο επικίνδυνα από τις βολές πάνω στην μηχανή του σκάφους, όπως το να αφήσουν το σκάφος να φύγει ή να ζητήσουν την υποστήριξη της λιμενικής Αρχής ή της Frontex. Όσον αφορά τον ισχυρισμό της Κυβέρνησης σύμφωνα με τον οποίο οι ακτοφύλακες θα είχαν παραβεί τις διαταγές που τους είχαν δοθεί, αν είχαν ενεργήσει διαφορετικά, οι προσφεύγοντες αντιτείνουν ότι το γεγονός ότι οι κανόνες εμπλοκής δεν προβλέπουν την δυνατότητα διακοπής της επιχείρησης δεν θα μπορούσε να δικαιολογήσει ενέργειες του προσωπικού της ακτοφυλακής οι οποίες ενέχουν παραβίαση του άρθρου 2.

104. Οι ενδιαφερόμενοι εξηγούν εξ άλλου ότι η ρίψη βολών πάνω στην μηχανή σκαφών ατόμων υπόπτων για δραστηριότητα διακινητή συνιστά μία συνήθη πρακτική μέσα στο πλαίσιο των επιχειρήσεων φύλαξης των συνόρων εκ μέρους των ακτοφυλάκων, του επιδικού επεισοδίου μη συνιστούντος συνεπώς μία μεμονωμένη περίπτωση. Επικαλούμενοι μία έκθεση συντεταγμένη μετά από αίτησή τους από έναν πραγματογνώμονα, αυτοί υποστηρίζουν, αφ' ενός, ότι τέτοια πυρά μπορούν να προκαλέσουν πυρκαγιά και ακόμη και έκρηξη, καθώς και τραυματισμούς ή θάνατο προκύπτοντες από εξοστρακισμούς σφαιρών ή από σφαίρες που δεν πέτυχαν στον στόχο τους και ότι η πρακτική αυτή είναι επομένως εξαιρετικά επικίνδυνη και, αφ' ετέρου, ότι αυτός ο παράγων πρέπει να λαμβάνεται υπόψη από τους ακτοφύλακες την στιγμή που αυτοί σκέφτονται να χρησιμοποιήσουν πυροβόλα όπλα για να κινητοποιήσουν ένα σκάφος. Προς τούτοι, αυτοί εκτιμούν ότι εν προκειμένω το πλήρωμα του σκάφους περιπολίας ενήργησε ως αν τα πυρά πάνω στην μηχανή να μην παρουσίαζαν κανένα κίνδυνο, υποστηρίζοντας ειδικότερα ότι, λαμβανομένου υπόψη του σημαντικού αριθμού των βολών που ερρίφθησαν (επτά προειδοποιητικές βολές, ακολουθούμενες προπαντός από δεκατρείς βολές πάνω στην μηχανή του ταχύπλοου), η χρήση βίας δεν θα μπορούσε να εμφανιστεί, υπό τις περιστάσεις της υπόθεσης, ως μέτρο έσχατο ή απολύτως απαραίτητο βάσει του κριτηρίου της αναλογικότητας.

105. Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι, σύμφωνα με την έκθεση πραγματογνωμοσύνης, τουλάχιστον πέντε ίχνη από σφαίρες επισημάνθηκαν πάνω στην μηχανή και ένα ίχνος διαπιστώθηκε πάνω στην πλατφόρμα της πρύμνης, γεγονός που σημαίνει κατά την άποψή τους ότι μόνον πέντε σφαίρες πέτυχαν τον

στόχο τους, ήτοι την μηχανή, ότι μία σφαίρα είτε αστόχησε κι έπεσε πάνω στην πλατφόρμα είτε εξοστρακίστηκε, και ότι τουλάχιστον επτά σφαίρες δεν πέτυχαν τον στόχο τους. Εξάγουν από αυτό ότι η πλειοψηφία των σφαιρών δεν πέτυχαν τον στόχο τους και ότι αυτές φαίνονται να έπληξαν τα δύο άτομα που βρίσκονταν μέσα στην καμπίνα, εκ των οποίων ένας ήταν ο συγγενής τους. Θεωρούν ως εκ τούτου ότι ο τρόπος με τον οποίο διεξήχθη η επιχείρηση αγνοούσε πλήρως το άρθρο 2 και ότι επεδείκνυε μία βέβαιη έλλειψη επαγγελματισμού και εξάσκησης. Οι προσφεύγοντες υπογραμμίζουν εν τούτοις ότι, ελλείψει βαλλιστικής έκθεσης, η τροχιά των εν λόγω σφαιρών δεν είναι γνωστή, προσθέτοντας ότι είναι κατά συνέπεια αδύνατον να γνωρίζει κανείς αν αυτές οι σφαίρες, οι οποίες ερρίφθησαν πάνω στην μηχανή, εξοστρακίστηκαν ή δεν πέτυχαν τον στόχο τους.

106. Επιπλέον, οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι οι βολές αυτές ερρίφθησαν με φορητό όπλο, το οποίο, κατά την άποψή τους, δεν μπορούσε από την φύση του να εγγυηθεί την σταθερότητα. Θεωρούν επίσης ότι είναι αμφίβολο το να έχει εκπαιδευτεί ο ακτοφύλακας για να το χρησιμοποιεί, ειδικότερα σε μία παρόμοια κατάσταση, ήτοι στην θάλασσα και πάνω σε φουσκωτό σκάφος. Οι προσφεύγοντες αναφέρονται στην έκθεση η οποία συντάχθηκε μετά από αίτησή τους από έναν πραγματογνώμονα (πιο πάνω παράγραφος 104), το οποίο διαπιστώνει μία σημαντική έλλειψη αξιοπιστίας των φορητών όπλων όσον αφορά την στόχευση στόχων. Ως προς τούτο, οι ενδιαφερόμενοι ισχυρίζονται ότι οι δύο αξιωματικοί δεν έχουν λάβει από τις αρχές μία κατάλληλη εκπαίδευση ώστε να είναι σε θέση να αξιολογήσουν την απόλυτη ανάγκη της χρήσης των πυροβόλων όπλων ή ώστε να συμμορφωθούν προς τα πρότυπα της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Προσθέτουν ότι οι δύο αξιωματικοί φαίνονται να έλαβαν την διαταγή να ακολουθήσουν τους κανόνες εμπλοκής ενώ δεν διέθεταν ούτε τον απαραίτητο τεχνικό εξοπλισμό προκειμένου να αναχαιτίσουν κατά τρόπο αποτελεσματικό το σκάφος, ούτε τα κατάλληλα προς τούτο όπλα, ούτε τέλος την απαιτούμενη τεχνική εκπαίδευση.

107. Οι προσφεύγοντες συμπεραίνουν ότι οι βολές δεν ήταν ούτε απολύτως αναγκαίες ούτε σε αυστηρή αναλογία προς τον διωκόμενο σκοπό, και ότι οι ακτοφύλακες δεν έλαβαν κανένα μέτρο για να περιορίσουν όσο το δυνατόν περισσότερο τον κίνδυνο απώλειας ανθρώπινης ζωής. Προσθέτουν ότι προκύπτει

τόσο από τους εφαρμοσθέντες εν προκειμένω κανόνες όσο και από την οργάνωση και την διεξαγωγή της επιχείρησης ότι αυτή είχε κατά κύριο λόγο ως στόχο την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ατόμων και της παράνομης διέλευσης των συνόρων, εν προκειμένω συλλαμβάνοντας τον πλοηγό. Εκτιμούν κατά συνέπεια ότι η προστασία της ζωής των προσφύγων που θα μπορούσαν να βρίσκονται πάνω στο σκάφος δεν ήταν μία προτεραιότητα ούτε στους κανόνες εμπλοκής ούτε στον τρόπο με τον οποίο η επιχείρηση οργανώθηκε και διεξήχθη.

108. Θεωρούν ότι, υπό τις περιστάσεις αυτές, η χρήση της βίας, η οποία τραυμάτισε σοβαρά τον συγγενή τους, δεν ήταν απολύτως απαραίτητη για την πραγματοποίηση της σύλληψης του πλοηγού του ταχύπλοου, και ότι δεν ικανοποιεί επομένως τις προϋποθέσεις που απορρέουν από το άρθρο 2 § 2 β) της Σύμβασης.

ii. Η Κυβέρνηση

109. Αναφερόμενη στην Διαταγή του αρχηγού του γενικού επιτελείου της ακτοφυλακής η οποία διέπει την μικτή ευρωπαϊκό επιχείρηση «Ποσειδών – Θαλάσσια Σύνορα 2014» (πιο πάνω παράγραφοι 57 έως 60), η Κυβέρνηση εκτιμά ότι οι ακτοφύλακες ενήργησαν σύμφωνα με τον σκοπό της επιχείρησης, ήτοι την αντιμετώπιση της παράνομης διέλευσης των συνόρων και την καταπολέμηση της διασυνοριακής εγκληματικότητας. Θεωρεί ότι η επίδικη επιχείρηση διεξήχθη σύμφωνα με την διαταγή αυτή και τα κείμενα που μνημονεύονται εκεί, μεταξύ των οποίων ιδίως την Οδηγία εμπλοκής του 1992, η οποία οργανώνει μία βαθμιαία και κατάλληλη απάντηση όσον αφορά τον έλεγχο των υπόπτων σκαφών.

110. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, σύμφωνα με την νομοθεσία που επιβαλλόταν σε αυτούς, οι ακτοφύλακες όφειλαν να ενεργήσουν αμέσως. Ισχυρίζεται ως προς τούτο ότι η ορατότητα που είχαν τότε δεν τους επέτρεπε να υποθέσουν με ευχέρεια ότι υπήρχαν πάνω στο ταχύπλοο άλλα άτομα εκτός από τον πλοηγό του. Σύμφωνα με την Κυβέρνηση, το ατύχημα το οποίο επέφερε τον τραυματισμό του συγγενούς των προσφευγόντων έλαβε χώρα παρά τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν από τους ακτοφύλακες προκειμένου να ενεργήσουν με τον πλέον κατάλληλο τρόπο, ώστε να αποφύγουν οποιαδήποτε διακινδύνευση ανθρώπινης ζωής.

111. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται, επίσης, ότι κανένα στοιχείο δεν υπάρχει που να επιβεβαιώνει ότι οι ακτοφύλακες θα μπορούσαν να είχαν προβλέψει 1) ότι υπήρχαν επιβάτες κρυμμένοι μέσα στο ταχύπλοο και 2) ότι μία σφαίρα θα εξοστρακίζόταν και θα τραυμάτιζε ανθρώπους. Κατά την άποψή της, αν οι ακτοφύλακες δεν είχαν ενεργήσει όπως ενήργησαν, θα είχαν αγνοήσει τις διαταγές που επιβάλλονταν σε αυτούς, στον βαθμό που οι τελευταίες δεν προέβλεπαν την δυνατότητα γι' αυτούς να διακόψουν την καταδίωξη και να απομακρυνθούν χωρίς να έχουν προβεί σε μία αναχαίτιση.

112. Η Κυβέρνηση συμπεραίνει ότι η προσφυγή στην βία ήταν δικαιολογημένη εν προκειμένω διότι ήταν απολύτως απαραίτητη και σε αυστηρή αναλογία με τον θεμιτό επιδιωκόμενο σκοπό, σύμφωνα με το άρθρο 2 § 2 της Σύμβασης, και τούτο παρά τον σοβαρό τραυματισμό που υπέστη ο Belal Tello. Αυτή εκτιμά ότι από τον τρόπο με τον οποίο είχε σχεδιαστεί η επιχείρηση προκύπτει ότι ο κίνδυνος για την ζωή ήταν περιορισμένος στο μέτρο του δυνατού κι ότι η χρήση της βίας δίωκε έναν σκοπό θεμιτό με την έννοια του άρθρου 2 § 2. Ισχυριζόμενη ότι οι ακτοφύλακες διέθεταν πολύ λίγο χρόνο για να αξιολογήσουν την κατάσταση, υπογραμμίζει ότι η αναλογικότητα πρέπει να αξιολογείται υπό το φως συνθηκών τέτοιων, όπως εκείνες που επικρατούσαν κατά τον χρόνο των συμβάντων, και όχι εκ των υστέρων (*ex post facto*).

113. Η Κυβέρνηση επισημαίνει τέλος ότι η έκθεση πραγματογνωμοσύνης η οποία υποβλήθηκε από το Δικαστήριο από τους προσφεύγοντες (πιο πάνω παράγραφοι 104 και 106) χρονολογείται από τις 28 Σεπτεμβρίου 2019 και ότι συντάχθηκε επομένως πέντε έτη μετά το επεισόδιο, και υποστηρίζει, επίσης, ότι αυτή ουδέποτε υποβλήθηκε στις αρχές και ότι η επίκλησή της ενώπιον του Δικαστηρίου είναι κατά συνέπεια απαράδεκτη.

β) Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

ι. Γενικές αρχές

114. Το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις *McCann και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (27 Σεπτεμβρίου 1995, §§ 146-150 και 200, série A nr. 324), *Giuliani και Gaggio κατά Ιταλίας* ([GC], αριθ. 23458/02, §§ 174-182 και 208-2010, CEDH 2011 (αποσπάσματα)), *Μακαρατζής* (πιο πάνω αναφερόμενη, §§ 56-60),

Aydan κατά Τουρκίας (αριθ. 16281/10, §§ 63-71, 12 Μαρτίου 2013), *Armani Da Silva* (πιο πάνω αναφερόμενη, §§ 244-248), και *Chebab* (πιο πάνω αναφερόμενη, §§ 70 επ.), οι οποίες παραθέτουν το σύνολο των γενικών αρχών οι οποίες έχουν εξαχθεί από την νομολογία του όσον αφορά το ουσιαστικό σκέλος του άρθρου 2 της Σύμβασης και την προσφυγή στην θανατηφόρα βία.

115. Υπενθυμίζει ότι το κείμενο του άρθρου 2, λαμβανόμενο στο σύνολό του, αποδεικνύει ότι η παράγραφος 2 δεν ορίζει πρώτα απ' όλα όλες τις καταστάσεις στις οποίες επιτρέπεται να προκληθεί εκ προθέσεως ο θάνατος, αλλά περιγράφει εκείνες στις οποίες είναι δυνατόν να υπάρξει «προσφυγή στην βία», γεγονός το οποίο μπορεί να οδηγήσει στην πρόκληση θανάτου χωρίς πρόθεση (πιο πάνω αναφερόμενη *Giuliani και Gaggio*, § 175, και οι παραπομπές που αναφέρονται εκεί).

116. Υπό το ουσιαστικό σκέλος του άρθρου 2 της Σύμβασης, το Δικαστήριο οφείλει να εξετάσει το ζήτημα του κατά πόσον η βία που χρησιμοποιήθηκε για την επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου ήταν «απολύτως απαραίτητη» και, ειδικότερα, αν είχε ένα χαρακτήρα αυστηρά ανάλογο, λαμβανομένης υπόψη της κατάστασης την οποία αντιμετώπιζε ο εκπρόσωπος των δυνάμεων της τάξης. Ως προς τούτο, προκειμένου να καθοριστεί αν η χρήση της δυνητικά θανατηφόρας βίας ήταν δικαιολογημένη, το Δικαστήριο εξετάζει αν ο εκπρόσωπος του Κράτους πίστευε έντιμα και ειλικρινά ότι ήταν αναγκαίο να προσφύγει σε αυτήν. Προς τον σκοπό αυτό, το Δικαστήριο οφείλει να ελέγξει τον υποκειμενικά λογικό χαρακτήρα της πεποίθησης λαμβάνοντας πλήρως υπόψη τις συνθήκες υπό τις οποίες εκτυλίχθηκαν τα συμβάντα (πιο πάνω αναφερόμενη *Armani Da Silva*, §§ 244-248), και πιο πάνω αναφερόμενη *Chebab*, § 76).

117. Επίσης, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 2 § 2 β) της Σύμβασης, ο θεμιτός σκοπός της πραγματοποίησης μιας νόμιμης σύλληψης δεν μπορεί να δικαιολογήσει την θέση ανθρωπίνων ζωών σε κίνδυνο παρά μόνον σε περίπτωση απόλυτης ανάγκης. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι κατά γενικό κανόνα δεν μπορεί να υπάρχει τέτοια ανάγκη όταν γνωρίζουμε ότι το άτομο που πρέπει να συλληφθεί δεν αντιπροσωπεύει καμία απειλή για την ζωή ή την σωματική ακεραιότητα οποιουδήποτε και δεν είναι ύποπτο διάπραξης ενός αδικήματος με βίαιο χαρακτήρα, ακόμη και αν από αυτό μπορεί να προκύψει μία αδυναμία σύλληψης

του φυγά (*Natchova και λοιποί κατά Βουλγαρίας* [GC], αριθ. 43577/98 και 43579/98, §§ 95 και 107, CEDH 2005-VII).

118. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι η εναγόμενη Κυβέρνηση έχει την ευθύνη να αποδείξει ότι η βία που χρησιμοποιήθηκε από τους αντιπροσώπους του Κράτους ήταν δικαιολογημένη, ότι αυτή δεν επεκτάθηκε πέρα από όσο ήταν απολύτως απαραίτητο και ότι η ίδια ήταν σε αυστηρή αναλογία με την επίτευξη ενός ή περισσοτέρων από τους σκοπούς που αναφέρονται στο άρθρο 2 § 2 της Σύμβασης (*Yukhymovych κατά Ουκρανίας*, αριθ. 11464/12, § 75, 17 Δεκεμβρίου 2020).

119. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, όταν η θανατηφόρα βία χρησιμοποιείται από τις Αρχές σε μία «αστυνομική επιχείρηση», είναι συχνά δυσχερές να διαχωριστούν οι αρνητικές υποχρεώσεις από τις θετικές υποχρεώσεις που επιβάλλονται στο Κράτος από την Σύμβαση. Όταν επιλαμβάνεται υποθέσεων του τύπου αυτού, το Δικαστήριο εξετάζει κανονικά αν οι Αρχές έχουν σχεδιάσει και ελέγξει την αστυνομική επιχείρηση κατά τρόπο ώστε να περιορίσουν στο ελάχιστο την προσφυγή στην θανατηφόρα βία και τις ανθρώπινες απώλειες και αν έχουν ληφθεί όλες οι προφυλάξεις που έχουν στην εξουσία τους για την επιλογή των μέσων και των μεθόδων. Ειδικότερα, θεωρεί ότι ειδικά μέτρα που στοχεύουν να αποφύγουν τους κινδύνους πρέπει να λαμβάνονται, αν οι Αρχές γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν ότι υπήρχε ένας κίνδυνος πραγματικός και άμεσος για την ζωή και αν η κατάσταση παρέμεινε σε κάποιο βαθμό υπό τον έλεγχό τους. Από την στιγμή το εναγόμενο Κράτος οφείλει να λαμβάνει μόνον τα μέτρα «που έχουν στην εξουσία [τους]» ενόψει των περιστάσεων, θα πρέπει επομένως να ερμηνεύεται η υποχρέωση αυτή κατά τρόπο ώστε να μην επιβάλλει στις αρχές ένα αφόρητο ή υπερβολικό βάρος (*Finogenov και λοιποί κατά Ρωσίας*, αριθ. 18299/03 και 27311/03, §§ 208-209, CEDH 2011 (αποσπάσματα), και αποφάσεις που αναφέρονται εκεί).

120. Το Δικαστήριο επανεπιβεβαιώνει επίσης ότι οι αστυνομικές υπηρεσίες πρέπει, εκτός από το να είναι εξουσιοδοτημένες από το εθνικό δίκαιο, να είναι επαρκώς οριοθετημένες από το δίκαιο αυτό, μέσα στο πλαίσιο ενός συστήματος εγγυήσεων επαρκών και αποτελεσματικών κατά του αυθαιρέτου και της κατάχρησης της βίας, και ακόμη και κατά των ατυχημάτων που μπορούν να αποφευχθούν. Θεωρεί ότι οι αστυνομικοί δεν πρέπει να είναι μέσα στην ασάφεια

όταν ασκούν τα καθήκοντά τους, είτε όταν πρόκειται για το πλαίσιο μιας προετοιμασμένης επιχείρησης, είτε όταν πρόκειται για εκείνο της αυθόρμητης καταδίωξης ενός προσώπου θεωρούμενου επικίνδυνου: ένα νομικό και διοικητικό πλαίσιο πρέπει να ορίζει τις περιορισμένες προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι υπεύθυνοι της εφαρμογής των νόμων μπορούν να προσφύγουν στην βία και να κάνουν χρήση πυροβόλων όπλων, λαμβανομένων υπόψη των διεθνών κανόνων που έχουν εκπονηθεί επί του ζητήματος αυτού. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, το Δικαστήριο οφείλει να ερευνήσει όχι μόνον αν η προσφυγή σε μία δυνητικά θανατηφόρα βία ήταν θεμιτή, αλλά ακόμη και αν η επίδικη επιχείρηση ήταν πλασιωμένη από κανόνες και οργανωμένη κατά τρόπο ώστε να περιορίζει όσο το δυνατόν περισσότερο τους κινδύνους της πρόκλησης της απώλειας ζωής του ενδιαφερομένου (βλέπε πιο πάνω αναφερόμενη *Μακαρατζής*, §§ 57-60).

121. Κατ' αρχήν, όταν έχουν διεξαχθεί εσωτερικές διαδικασίες, το Δικαστήριο δεν έχει την αρμοδιότητα να αντικαταστήσει με την δική του εκδοχή των γεγονότων εκείνη των εθνικών αρχών οι οποίες οφείλουν να αποδείξουν τα πραγματικά περιστατικά στην βάση αποδεικτικών συλλεγόντων από τις ίδιες. Αν και οι διαπιστώσεις των τελευταίων δεν δεσμεύουν το Δικαστήριο, το οποίο παραμένει ελεύθερο να επιδοθεί στην δική του αξιολόγηση υπό το φως του συνόλου των υλικών που διαθέτει, αυτό δεν θα αποστεί κανονικά από τις διαπιστώσεις των εθνικών δικαστών σχετικά με τα πραγματικά περιστατικά παρά μόνον αν έχει στην κατοχή του πειστικά δεδομένα προς τούτο (πιο πάνω αναφερόμενη *Armani Da Silva*, § 180), και πιο πάνω αναφερόμενη *Chebab*, § 73).

122. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει, τέλος, την νομολογία του σύμφωνα με την οποία, προς απόδειξη των επικαλούμενων πραγματικών περιστατικών, αυτό χρησιμοποιεί το κριτήριο της απόδειξης «πέρα από κάθε λογική αμφιβολία», μιας τέτοιας απόδειξης δυνάμενης πάντως να προκύψει από μία δέσμη ενδείξεων ή τεκμηρίων μη αποκρουσθέντων, επαρκώς σοβαρών, ακρινών και συγκλινόντων (*Labita κατά Ιταλίας* [GC], αριθ. 26772/95, § 121, CEDH 2000-IV). Υπογραμμίζει κατά τα λοιπά ότι στις υποθέσεις όπου υφίστανται αποκλίνουσες εκδοχές των πραγματικών περιστατικών, ότι υιοθετεί τα συμπεράσματα τα οποία, κατά την άποψή του, στοιχειοθετούνται από την ελεύθερη εκτίμηση του συνόλου των αποδεικτικών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένων και των συμπερασμάτων που

μπορεί να συναγάγει από τα πραγματικά περιστατικά και τις παρατηρήσεις των διαδίκων. Ο βαθμός πεποίθησης που είναι απαραίτητος για την εξαγωγή ενός ιδιαίτερου συμπεράσματος και, προς τον σκοπό αυτό, ο επιμερισμός του βάρους αποδείξεως συνδέονται εγγενώς με την ιδιαιτερότητα των πραγματικών περιστατικών, με την φύση του διατυπωθέντος ισχυρισμού και με το επίδικο συμβατικό δίκαιο (*B.G και λοιποί κατά Γαλλίας*, αριθ. 63141/13, § 83, 10 Σεπτεμβρίου 2020).

ii. Εφαρμογή των πιο πάνω αναφερομένων αρχών στην παρούσα υπόθεση

123. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι δεν αμφισβητείται ότι ο συγγενής των προσφευγόντων τραυματίστηκε βαριά, στις 22 Σεπτεμβρίου 2014, από μία σφαίρα η οποία τον έπληξε στο κεφάλι κατά την διάρκεια μιας επιχείρησης αναχαίτισης, από ένα σκάφος της ακτοφυλακής, του ταχύπλοου που τον μετέφερε στην Ελλάδα. Υπενθυμίζει ότι ο εισαγγελέας του ναυτοδικείου του Πειραιά έθεσε στο αρχείο την υπόθεση που είναι σχετική με την ενδεχόμενη ποινική ευθύνη των δύο ακτοφυλάκων οι οποίοι ενεπλάκησαν στο εν λόγω επεισόδιο (πιο πάνω παράγραφοι 39 και 40).

124. Εν τούτοις, λαμβανομένων υπόψη των συμπερασμάτων του υπό το διαδικαστικό σκέλος του άρθρου 2 της Σύμβασης, το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν υφίστανται εν προκειμένω επαρκή στοιχεία που να επιτρέπουν την απόδειξη ορισμένων από τα πραγματικά περιστατικά πέραν από κάθε εύλογη αμφιβολία. Η αδυναμία αυτή απορρέει κατά μεγάλο μέρος από την απουσία μιας εμπεριστατωμένης και πραγματικής έρευνας εκ μέρους των εθνικών αρχών. Τα κενά της έρευνας εμποδίζουν ως εκ τούτου το Δικαστήριο να προβεί σε μία εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης στηριγμένη πάνω στις μόνες διαπιστώσεις των εθνικών αρχών. Ειδικότερα, το Δικαστήριο δεν μπορεί να αποφανθεί επί του ζητήματος του κατά πόσον ο τραυματισμός του συγγενούς των προσφευγόντων προκλήθηκε από τον εξοστρακισμό μιας σφαίρας ή από μία βολή που δεν βρήκε τον στόχο τους. Επίσης, παρατηρεί ότι οι θέσεις των διαδίκων αποκλίνουν σε δύο κρίσιμα σημεία: (α) εκείνο του κατά πόσον οι ακτοφύλακες γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν, κατά τον χρόνο της έναρξης της επιχείρησης αναχαίτισης, ότι το IMREN 1 μετέφερε επιβάτες και (β) εκείνο του κατά πόσον η

συμπεριφορά του πλοηγού του IMREN 1 είχε εκθέσει το πλήρωμα του PLS 1012 σε έναν πραγματικό και άμεσο κίνδυνο για την ζωή τους. Τούτου δοθέντος, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ορισμένα από τα πραγματικά περιστατικά που σχετίζονται με τα συμβάντα της 22 Σεπτεμβρίου 2014 δεν αμφισβητούνται μεταξύ των διαδίκων ή προκύπτουν κατά τρόπο αναντίρρητο από τα στοιχεία της δικογραφίας και τις αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων. Θα προβεί συνεπώς στην εξέταση της παρούσας αιτίας στην βάση του άρθρου 2 της Σύμβασης στηριζόμενο σε αυτά τα πραγματικά περιστατικά (*Safi και λοιποί κατά Ελλάδας*, αριθ. 5418/15, §§ 155-156, 7 Ιουλίου 2022).

125. Υπενθυμίζοντας ότι στις υποθέσεις που εμπλέκουν την χρήση της βίας εκ μέρους των εκπροσώπων του Κράτους είναι συχνά δυσχερές να διαχωριστούν οι αρνητικές υποχρεώσεις από τις θετικές υποχρεώσεις που επιβάλλονται στο Κράτος (πιο πάνω παράγραφος 119), το Δικαστήριο εκτιμά κατάλληλο να εξετάσει διαδοχικά τις ακόλουθες τρεις πτυχές: (α) αν το εναγόμενο Κράτος σεβάστηκε την υποχρέωσή του να εγκαθιδρύσει ένα νομικό και διοικητικό πλαίσιο επαρκές όσον αφορά την χρήση της βίας εκ μέρους των ακτοφυλάκων, (β) αν η επίδικη διαδικασία οργανώθηκε κατά τρόπο ώστε να περιορίζει στο μέτρο του δυνατού τους κινδύνους μιας προσβολής της ζωής του συγγενούς των προσφευγόντων και, τέλος, (γ) αν ο βαρύς τραυματισμός που υπέστη ο συγγενής των προσφευγόντων προκλήθηκε από μία χρήση βίας απολύτως αναγκαίας με την έννοια το άρθρου 2 § 2 β) της Σύμβασης.

(α) Επί της ύπαρξης ενός επαρκούς νομοθετικού και διοικητικού πλαισίου σχετικά με την επίδικη επιχείρηση

126. Σε έναν πρώτο χρόνο, το Δικαστήριο καλείται να εξετάσει το ζήτημα του κατά πόσον η επίδικη επιχείρηση ήταν πλαισιωμένη από τους κανόνες και, σε καταφατική περίπτωση, να καθορίσει ποιοι ήταν οι εφαρμοστέοι εν προκειμένω κανόνες.

127. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι δεν είναι αρμόδιο να αποφανθεί *in abstracto* επί της συμβατότητας του Κανονισμού του 2004 (πιο πάνω παράγραφος 56) με την Σύμβαση. Εκτιμά εν τούτοις ότι το κείμενο αυτό παρέχει ένα νομικό πλαίσιο εκ πρώτης όψεως (*prima facie*) επαρκές όσον αφορά την χρήση της βίας εκ

μέρους των ακτοφυλάκων. Ειδικότερα, το άρθρο 10 § 3 προβλέπει τρεις γενικές προϋποθέσεις οι οποίες θα πρέπει να πληρούνται προκειμένου να μπορεί το προσωπικό της ακτοφυλακής να κάνει χρήση της βίας. Πράγματι, οι ακτοφύλακες οφείλουν να έχουν εξαντλήσει τα λιγότερο ριζοσπαστικά μέσα από την προβλεπόμενη από την διάταξη βολή, και να έχουν δηλώσει την ιδιότητά τους δίνοντας μία σαφή και κατανοητή προειδοποίηση της επικείμενης χρήσης ενός πυροβόλου όπλου. Επιπλέον και πάνω από όλα η χρήση ενός πυροβόλου όπλου δεν πρέπει να συνιστά ένα μέτρο υπερβολικό ως προς το είδος της επαπειλούμενης ζημίας και της επικινδυνότητας της απειλής η οποία αντιμετωπίζεται. Σύμφωνα με τον Κανονισμό του 2004, όταν πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, απαιτείται μία μετριοπαθής χρήση του πυροβόλου όπλου, γεγονός που σημαίνει ότι αυτό θα πρέπει να χρησιμοποιείται κατά τρόπο ώστε να προκαλεί μόνον ένα αναγκαίο πλήγμα και αυτό να είναι όσο το δυνατόν λιγότερο σοβαρό (§ 4).

128. Επί του σημείου αυτού, το Δικαστήριο επιθυμεί όλως ιδιαίτέρως να υπογραμμίσει ότι ο Κανονισμός του 2004 επαναλαμβάνει κατά κύριο λόγο το περιεχόμενο του νόμου υπ' αριθ. 3169/2003, με τίτλο «Οπλοφορία, χρήση πυροβόλων όπλων από αστυνομικούς, εκπαίδευσή τους σε αυτά και άλλες διατάξεις», με τον οποίο καταργήθηκε μία νομοθεσία του 1943 που διείπε την χρήση των πυροβόλων όπλων από αστυνομικούς και που το Δικαστήριο, στην υπόθεση *Μακαρατζής*, είχε κρίνει ως «απαρχαιωμένη και ατελή για μία σύγχρονη δημοκρατική κοινωνία» πριν να καταλήξει στην παραβίαση εκ μέρους των ελληνικών Αρχών της θετικής υποχρέωσης να εγκαθιδρύσει ένα επαρκές νομοθετικό και διοικητικό πλαίσιο όπως τους επέβαλε η πρώτη φράση του άρθρου 2 § 1 (πιο πάνω αναφερόμενη *Μακαρατζής*, §§ 60-72).

129. Όμως, το Δικαστήριο κρίνει, ανησυχητικό, εν προκειμένω, ότι οι επιφορτισμένες με την έρευνα εθνικές Αρχές, όπως και οι ίδιοι οι ακτοφύλακες στις καταθέσεις τους, αναφέρονται μόνον στην συμφωνία της επίδικης επιχείρησης με την Οδηγία Εμπλοκής του 1992. Η Οδηγία αυτή μνημονεύεται στην διαταγή, η οποία διέπει την μικτή ευρωπαϊκή επιχείρηση «Ποσειδών – Θαλάσσια Σύνορα 2014» της Frontex (πιο πάνω παράγραφος 59), η οποία δεν περιλαμβάνει, κυρίως, κάποια αναφορά στον Κανονισμό του 2004. Βεβαίως, η διαταγή αυτή προβλέπει ότι οι ακτοφύλακες, οι οποίοι ευρίσκονται πάνω σε ένα κοινοτικό όχημα δεν

μπορούν να κάνουν χρήση του υπηρεσιακού όπλου τους παρά μόνον σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που τίθενται από τον νόμο 3169/2003 (πιο πάνω παράγραφος 58) οι διατάξεις του οποίου επαναλαμβάνονται κατά κύριο λόγο από τον Κανονισμό του 2004 (πιο πάνω παράγραφος 128). Όμως, ο νόμος 3169/2003, ο οποίος διέπει κατά τα λοιπά την χρήση της βίας από τους αστυνομικούς και όχι από τους ακτοφύλακες, δεν υπάρχει ανάμεσα στους εφαρμοστέους κανόνες που ορίζονται από αυτήν την διαταγή του 2014. Κάτω από τις συνθήκες αυτές, θα πρέπει να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι φαίνεται αμφίβολο να είχαν οι δύο ακτοφύλακες γνώση των απαιτήσεων του Κανονισμού του 2004 και ακόμη πιο αμφίβολο να έλαβαν αυτοί την διαταγή να τις σεβαστούν μέσα στο πλαίσιο της επίδικης επιχείρησης.

130. Σε κάθε περίπτωση, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η Οδηγία εμπλοκής του 1992, η οποία είναι όχι μόνον σχετικά παλαιά, αλλά και εμπιστευτική, όπως ανέφερε η Κυβέρνηση, παρέχουν ένα λιγότερο λεπτομερές νομικό πλαίσιο και, συνεπώς, λιγότερο προστατευτικό για την ζωή από εκείνο που καθιερώθηκε από τον Κανονισμό του 2004. Ειδικότερα, αυτοί επιτρέπουν, αφ' ενός, την στοχευμένη βολή εκφοβισμού με αποκλειστικό σκοπό την πρόκληση ζημιών, είτε στα κατάρτια είτε στα κατώτερα μέρη του ελεγχόμενου σκάφους, για την αναχαίτισή του σε περίπτωση κατά την οποία αυτό απειλεί την ασφάλεια του πληρώματος (απόπειρες εμβολισμού), και, αφ' ετέρου, την «βολή καταστολής» (ήτοι μία βολή εξουδετέρωσης) προς τον σκοπό της άσκησης του δικαιώματος νόμιμης άμυνας όταν το ελεγχόμενο σκάφος αντιδρά με την χρήση πυροβόλου όπλου. Ακόμη και αν η σύλληψη οπλισμένων ατόμων και η υπεράσπιση των ακτοφυλάκων συνιστούν θεμιτές δικαιολογίες της χρήσης της βίας βάσει του άρθρου 2 της Σύμβασης, το Δικαστήριο συμφωνεί με τους προσφεύγοντες ότι οι εν λόγω κανόνες δεν περιλαμβάνουν καμία ακρίβεια όσον αφορά την πρόληψη τυχαίων προσβολών της ζωής τρίτων, συμπεριλαμβανομένων και των προσώπων που ενδεχομένως βρίσκονταν πάνω στο ελεγχόμενο σκάφος, κατά την διάρκεια των επιχειρήσεων αναχαίτισης. Ειδικότερα, οι κανόνες εμπλοκής του 1992, αντίθετα προς τον Κανονισμό του 2004, δεν ανέφερε πουθενά την ανάγκη της αποφυγής του να πληγούν τρίτοι από πυρά που αστόχησαν ή από τον εξοστρακισμό σφαιρών. Αυτοί φαίνονται αντιθέτως να δίνουν την προτεραιότητα στον στόχο της επιχείρησης

αναχαίτισης, ήτοι στην σύλληψη του ελεγχόμενου σκάφους, καθώς και στην υπεράσπιση των ακτοφυλάκων, χωρίς να εξασφαλίζουν μία ορθή ισορροπία μεταξύ των επιδιωκόμενων σκοπών και των χρησιμοποιούμενων μέσων ούτε να ορίζουν τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται ώστε μία χρήση βίας να θεωρηθεί ως «απολύτως απαραίτητη» σε μία συγκεκριμένη κατάσταση.

131. Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται κατά τα λοιπά ότι η Οδηγία εμπλοκής του 1992, οι οποίοι εφαρμόστηκαν εν προκειμένω, δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις δημοσιότητας, σαφήνειας και προσβασιμότητας που απορρέουν από το άρθρο 2 της Σύμβασης. Εν προκειμένω, η Οδηγία εμπλοκής του 1992 κοινοποιήθηκε στο Δικαστήριο από τους προσφεύγοντες και όχι από την Κυβέρνηση, η οποία επικαλέστηκε τον εμπιστευτικό χαρακτήρα τους (πιο πάνω παράγραφος 62). Εν τούτοις, το περιεχόμενο των κανόνων αυτών προκύπτει σαφώς από τις παρατηρήσεις της Κυβέρνησης και από τα άλλα έγγραφα της δικογραφίας. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι ειδικότερες περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης δεν είναι η εμπιστευτικότητα της Οδηγίας εμπλοκής του 1992 που εγείρει πρόβλημα στο πεδίο του άρθρου 2, αλλά η εφαρμογή της, λαμβανομένων υπόψη και των σημαντικών αποκλίσεων μεταξύ αυτής και του Κανονισμού του 2004 (πιο πάνω παράγραφος 130). Επί του σημείου αυτού, το Δικαστήριο αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στο γεγονός ότι, μνημονεύοντας τα εφαρμοστέα αποσπάσματα του Κανονισμού του 2004 όσον αφορά το εφαρμοστέο δίκαιο, η Κυβέρνηση περιορίζεται να υπογραμμίσει, όπως και οι επιφορτισμένες με την έρευνα εθνικές Αρχές, ότι η επίδικη επιχείρηση ήταν σύμφωνη προς την Οδηγία εμπλοκής του 1992. Όμως, αυτή δεν διευκρινίζει τον τρόπο με τον οποίο τα δύο κείμενα αρθρώνονται, και ιδίως αν εφαρμόζονται αμφότερα σωρευτικά ή αν το ένα ή το άλλο πρέπει να υπερισχύσει σε περίπτωση σύγκρουσης. Η αβεβαιότητα που προκύπτει από αυτό είναι κατά συνέπεια ασύμβατη με την απαίτηση ενός νομικού πλαισίου περιλαμβάνοντος εγγυήσεις επαρκείς και αποτελεσματικές κατά του αυθαιρέτου και της κατάχρησης της βίας απαίτηση η οποία είναι σημαντική σε έναν τομέα τόσο ευαίσθητο για μία δημοκρατική κοινωνία όσο η χρήση των πυροβόλων όπλων από τις δυνάμεις της τάξης σε καιρό ειρήνης (πιο πάνω αναφερόμενη *Μακαρατζής*, §§57-59 και 70, πιο πάνω αναφερόμενη *Natchova*, § 96, *Celniku κατά Ελλάδας*, αριθ. 21449/04, § 47, 5 Ιουλίου 2007, *Καραγιαννόπουλος κατά Ελλάδας*,

αριθ. 27850/03, §§ 53-54, 21 Ιουνίου 2007, *Λεωνίδης κατά Ελλάδας*, αριθ. 43326/05, § 56, 8 Ιανουαρίου 2009, πιο πάνω αναφερόμενη *Giuliani και Gaggio*, § 209, και *Nika κατά Αλβανίας*, αριθ. 1049/17, § 148, 14 Νοεμβρίου 2023).

132. Έπεται ότι, εν προκειμένω, λαμβανομένου υπόψη του αβέβαιου χαρακτήρα του εφαρμοστέου νομικού πλαισίου, και ειδικότερα του γεγονότος ότι οι ακτοφύλακες εφάρμοσαν κανόνες εμπλοκής εμπιστευτικούς και λιγότερο λεπτομερείς από την συναφή νομοθεσία και στην θέση αυτής, το εναγόμενο Κράτος παρέλειψε την υποχρέωσή του να θεσπίσει ένα επαρκές νομικό πλαίσιο που να διέπει την χρήση της δυνητικά θανατηφόρας βίας στον τομέα των επιχειρήσεων θαλάσσιας επιτήρησης.

β) Επί της οργάνωσης και της διεξαγωγής της επίδικης επιχείρησης

133. Σε δεύτερο χρόνο, το Δικαστήριο εκτιμά επίσης απαραίτητο να αποφανθεί επί του ζητήματος του κατά πόσον η επίδικη επιχείρηση οργανώθηκε κατά τρόπο ώστε να περιορίζει όσο το δυνατόν περισσότερο τους κινδύνους μιας προσβολής της ζωής του συγγενούς των προσφευγόντων.

134. Ως προς αυτό, το Δικαστήριο αντιμετωπίζει ένα κρίσιμο ζήτημα το οποίο διχάζει τους διαδίκους, δηλαδή το κατά πόσον οι ακτοφύλακες γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν, κατά την διάρκεια της επίδικης επιχείρησης αναχαίτισης, ότι το IMREN 1 μετέφερε επιβάτες.

135. Επί του σημείου αυτού, το Δικαστήριο εντοπίζει ορισμένες αντιφάσεις στις διάφορες μαρτυρίες, οι οποίες δόθηκαν από τους δύο ακτοφύλακες. Μέσα στο πλαίσιο της διοικητικής έρευνας, και στην συνέχεια της προκαταρκτικής έρευνας, οι δύο ακτοφύλακες επέμειναν στο γεγονός ότι μόνον ο πλοηγός του IMREN 1 ήταν ορατός πάνω στην ταχύπλοο και ότι μόνον όταν αυτή ακινητοποιήθηκε ανακάλυψαν ότι μετέφερε άλλους επιβάτες. Αντιθέτως, μέσα στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας που στράφηκε κατά των δύο τούρκων υπηκόων, οι δηλώσεις στις οποίες προέβησαν οι δύο ακτοφύλακες ενώπιον του Εφετείου Κακουργημάτων Ρόδου φαίνονται λιγότερο συνεκτικές. Έτσι, ο πλοηγός του PLS 1012, Γ.Β., δήλωσε ότι ο συνάδελφός του και ο ίδιος ήταν βέβαιοι ότι το ταχύπλοο διακινούσε μετανάστες, αλλά έβλεπαν ένα μόνον άτομο πάνω σε αυτό. Προσέθεσε ότι δεν είχαν δει τους κατηγορούμενους να αποβιβάζουν λαθρομετανάστες, αλλά

ότι μετέφεραν τέτοιους. Στην συνέχεια αυτός διευκρίνισε ότι δεν ήθελαν να τραυματίσουν κάποιον και ότι αυτός ήταν ο λόγος που οι βολές που ερρίφθησαν είχαν ως στόχο την μηχανή (πιο πάνω παράγραφος 44). Αν και οι αναφορές αυτές δεν είναι απολύτως πειστικές, δείχνουν παρά ταύτα να υποδεικνύουν ότι ο Γ.Β. δεν απέκλειε το να μεταφέρει το IMREN 1 επιβάτες, ακόμη και αν οι τελευταίοι δεν ήταν ορατοί. Εν τούτοις, ο κυβερνήτης του PLS 1012, Α.Σ., δήλωσε από την πλευρά του ότι πίστευαν ότι ο πλοηγός του IMREN 1 είχε αποβιβάσει τους μετανάστες και ότι η ταχύπλοος ήταν άδεια, διευκρινίζοντας ότι, αν γνώριζαν ότι υπήρχαν άνθρωποι πάνω στο σκάφος, αυτοί δεν θα είχαν ρίξει βολές πάνω στην μηχανή. Προσέθεσε παρά ταύτα, στην συνέχεια, ότι το ταχύπλοο πλησίαζε στις ακτές της Ψερίμου όταν εντοπίστηκε και ότι δεν την είχαν δει να σταματά καμία στιγμή (πιο πάνω παράγραφος 45).

136. Το Δικαστήριο δεν θα μπορούσε να προβεί σε εικασίες για το ζήτημα του κατά πόσον οι δύο ακτοφύλακες μπορούσαν να δουν αν υπήρχαν πάνω στο IMREN άλλα άτομα εκτός από τον πλοηγό του. Δεν έχει κανένα λόγο να αμφισβητήσει την δήλωση του πληρώματος του PLS 1012 σύμφωνα με την οποία μόνον ο πλοηγός του ταχύπλοου ήταν ορατός, και τούτο πολλώ μάλλον αφού από την δικογραφία προκύπτει και δεν αμφισβητείται από τους διαδίκους ότι ορισμένοι επιβάτες, μεταξύ των οποίων και ο συγγενής των προσφευγόντων, ήταν κρυμμένοι μέσα στην καμπίνα του ταχύπλοου. Αντιθέτως, το Δικαστήριο είναι της άποψης ότι το γεγονός ότι οι δύο ακτοφύλακες είχαν δει μόνον τον πλοηγό του ταχύπλοου ουδόλως τους απάλλασσε από την υποχρέωση να ελέγξουν αν υπήρχαν επιβάτες πάνω σε αυτό. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει, ως προς τούτο, ότι τα έγγραφα της δικογραφίας αποδεικνύουν ότι, όταν το ταχύπλοο εντοπίστηκε, κατευθυνόταν προς τον κόλπο της Βασιλικής, και ότι ο πλοηγός της άλλαξε κατεύθυνση και επιχείρησε να διαφύγει προς την Τουρκία μόλις αντιλήφθηκε την παρουσία του σκάφους περιπολίας των ακτοφυλάκων. Τα στοιχεία αυτά υπονοούν σαφώς ότι ο πλοηγός του ταχύπλοου ετοιμαζόταν να αποβιβάσει τους επιβάτες, όπως παραδέχθηκε ο ίδιος ενώπιον του Εφετείου Κακουργημάτων Ρόδου (πιο πάνω παράγραφος 22), αλλά εμποδίστηκε να το πράξει εξαιτίας της παρέμβασης του PLS 1012.

137. Το Δικαστήριο δεν θα μπορούσε ως εκ τούτου να δεχθεί την θέση της Κυβέρνησης σύμφωνα με την οποία οι δύο εμπλεκόμενοι ακτοφύλακες δεν μπορούσαν να υποθέσουν ευχερώς ότι άλλα άτομα βρίσκονταν κρυμμένα πάνω στην ταχύπλοο. Εκτιμά αντιθέτως ότι οι ακτοφύλακες μπορούσαν να υποθέσουν ότι το ταχύπλοο μετέφερε επιβάτες από την Τουρκία στην Ελλάδα, κάτι το οποίο ήταν συνήθης πρακτική κατά τον χρόνο των συμβάντων. Το Δικαστήριο θεωρεί, όπως και οι προσφεύγοντες, το αποφασιστικό ζήτημα ήταν εκείνο του κατά πόσον υπήρχαν ενδείξεις που να επιτρέπουν στους ακτοφύλακες να συμπεράνουν πέρα από κάθε εύλογη αμφιβολία ότι δεν υπήρχαν άλλα άτομα εκτός από τον πλοηγό πάνω στο σκάφος. Το Δικαστήριο παρατηρεί, ως προς αυτό, ότι ούτε ο ένας ούτε ο άλλος δεν βεβαίωσαν ότι είχαν δει το ταχύπλοο να σταματά ή να αποβιβάζει επιβάτες. Επίσης και κυρίως, από την δικογραφία δεν προκύπτει ότι οι δύο ακτοφύλακες προσπάθησαν με κάποιον οποιονδήποτε τρόπο να ελέγξουν, πριν να ανοίξουν πυρ προς την μηχανή, αν το IMREN 1 είχε αποβιβάσει επιβάτες στην νήσο Ψέριμο και, επομένως αν υπήρχαν ή όχι άλλα άτομα πάνω στο IMREN 1. Κατά την γνώμη του Δικαστηρίου, μία τέτοια επαλήθευση δεν επέβαλε στις αρχές, υπό τις περιστάσεις της υπόθεσης, ένα αφόρητο ή υπερβολικό βάρος.

138. Επιπλέον, το Δικαστήριο δεν μπορεί παρά να συμφωνήσει με την θέση των προσφευγόντων σύμφωνα με την οποία η πρακτική που συνίσταται στην ρίψη βολών πάνω στην μηχανή ενός ύποπτου σκάφους ενώ αυτό είναι σε κίνηση είναι εξαιρετικά επικίνδυνη. Εκτιμά ότι οι δύο ακτοφύλακες δεν μπορούσαν να αγνοούν τους κινδύνους που είναι σύμφυτοι με την ρίψη βολών σε ένα γρήγορο όχημα το οποίο εκτελούσε ελιγμούς επιχειρώντας να διαφύγει. Τούτο προκύπτει σαφώς από τις δηλώσεις του κυβερνήτη του PLS 1012 ο οποίος, διαψεύδοντας την μαρτυρία του πλοηγού του εν λόγω σκάφους όσον αφορά την ενδεχόμενη παρουσία άλλων επιβατών πάνω στο IMREN 1, ανέφερε ότι, αν γνώριζαν ότι υπήρχαν άτομα πάνω στο σκάφος, δεν θα είχαν ανοίξει πυρ πάνω στην μηχανή (πιο πάνω παράγραφος 45). Το Δικαστήριο σημειώνει επίσης ότι δεν αμφισβητείται το ότι, όταν έλαβε την διαταγή να πυροβολήσει πάνω στην μηχανή του IMREN 1, ο Γ.Β. τραυματίστηκε στο αριστερό μπράτσο μετά από μία πτώση που προκλήθηκε από την σύγκρουση μεταξύ των δύο οχημάτων. Επιπροσθέτως, δεδομένου ότι το PLS 1012 δεν ήταν εξοπλισμένο με σταθερό όπλο, ο Γ.Β. προσέφυγε σε ένα φορητό

όπλο (πιο πάνω παράγραφος 31). Όμως, οι κανόνες εμπλοκής που ακολουθήθηκαν εν προκειμένω, παρά τον εν πολλοίς ελλιπή χαρακτήρα τους, σύστηναν την χρήση ενός σταθερού όπλου για την ρίψη των προειδοποιητικών βολών σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του ελεγχόμενου σκάφους (πιο πάνω παράγραφος 63), κάτι το οποίο φαίνεται να εφαρμόζεται *a fortiori* στα πυρά που στοχεύουν την μηχανή του σκάφους αυτού σε περίπτωση βίαιης αντίδρασης.

139. Υπό το φως των όσων αναφέρονται πιο πάνω, το Δικαστήριο είναι της γνώμης ότι η ακρίβεια και η αξιοπιστία των βολών που ερρίφθησαν εν προκειμένω δεν μπορούσαν παρά να αμφισβητηθούν. Υπό τις συνθήκες αυτές, οι δεκατρείς πυροβολισμοί που ερρίφθησαν πάνω στην μηχανή του IMREN 1 εξέθεταν αναγκαστικά σε κίνδυνο τους επιβάτες που ήταν πάνω σε αυτό, και ιδίως τον συγγενή των προσφευγόντων. Τούτο επιβεβαιώθηκε κατά τα λοιπά από τον ισχυρισμό των προσφευγόντων, ο οποίος δεν αμφισβητήθηκε από την Κυβέρνηση και σύμφωνα με τον οποίο οι περισσότεροι από τους πυροβολισμούς αυτούς δεν είχαν βρει τον στόχο τους. Έτσι, το Δικαστήριο δεν θα μπορούσε να προσχωρήσει στην θέση της Κυβέρνησης σύμφωνα με την οποία οι δύο εμπλεκόμενοι ακτοφύλακες δεν μπορούσαν να προβλέψουν έναν εξοστρακισμό σφαίρας ικανό να τραυματίσει άτομα.

140. Το Δικαστήριο συμφωνεί με την Κυβέρνηση ότι οι εμπλεκόμενοι στο επεισόδιο ακτοφύλακες όφειλαν, ασφαλώς, να ενεργήσουν γρήγορα και ότι αυτοί δεν διέθεταν τον αναγκαίο χρόνο για να αξιολογήσουν όλες τις παραμέτρους και να οργανώσουν λεπτομερώς την επιχείρηση αναχαίτισης. Σημειώνει εν τούτοις ότι δεν προκύπτει από τα έγγραφα ότι η επίδικη επιχείρηση είχε αποτελέσει το αντικείμενο κάποιας ιδιαίτερης ετοιμασίας ή ενός ειδικού ελέγχου, ή ότι είχε πραγματοποιηθεί μία αξιολόγηση των κινδύνων που απορρέουν από την χρήση των πυροβόλων όπλων. Ειδικότερα, η δικογραφία δεν αναφέρει αν οι δύο ακτοφύλακες ήταν σε άμεση επικοινωνία με την λιμενική Αρχή της Καλύμνου κατά την διάρκεια της επιχείρησης αυτής και αν αυτοί είχαν λάβει εκ μέρους των ανωτέρων του την διαταγή να ανοίξουν πυρ. Όπως και να έχει, αν και το Δικαστήριο μπορεί να κάνει δεκτό ότι μία τέτοια επιχείρηση είναι κατ' ουσίαν απρόβλεπτη, παραμένει γεγονός ότι η επίδικη επιχείρηση διεξαγόταν μέσα στο πλαίσιο μιας προγραμματισμένης περιπολίας, η οποία υπαγόταν στο πλαίσιο της μικτής

ευρωπαϊκής επιχείρησης «Ποσειδών – Θαλάσσια Σύνορα 2014». Όμως, από την στιγμή που η επιχείρηση αυτή διεξήχθη κατ' εφαρμογήν της Οδηγίας εμπλοκής του 1992, τον ανεπαρκή χαρακτήρα της οποίας το Δικαστήριο έχει ήδη δεχθεί (πιο πάνω παράγραφος 130), αυτή μπορούσε από την φύση της να εμπεριέχει έναν πραγματικό και άμεσο κίνδυνο για την ζωή των ατόμων που βρίσκονταν πάνω στο IMREN 1 και μεταξύ των οποίων βρισκόταν ο συγγενής των προσφευγόντων.

141. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο θεωρεί ότι, παρά τις πολύ σοβαρές ενδείξεις που αφήνουν να εννοηθεί ότι το IMREN 1 μετέφερε παρανόμως επιβάτες όταν αυτό εντοπίστηκε από το PLS 1012, οι ακτοφύλακες δεν έλαβαν τα αναγκαία μέτρα ώστε να εξασφαλίσουν, πριν να ανοίξουν πυρ πάνω στην μηχανή του ταχύπλοου ενόψει της ακινητοποίησής της, ότι δεν υπήρχαν άλλοι επιβάτες πάνω σε αυτό.

142. Έπεται ότι, εν προκειμένω, η επίδικη επιχείρηση αναχαίτισης δεν διεξήχθη κατά τρόπο ώστε να περιοριστεί στο ελάχιστο η προσφυγή στην θανατηφόρα βία και τους ενδεχόμενους κινδύνους για την ζωή του συγγενή των προσφευγόντων.

γ) Επί του χαρακτήρα της προσφυγής στην βία

143. Τέλος, επιπρόσθετα στις δύο πτυχές που εξετάζονται πιο πάνω, το Δικαστήριο θεωρεί ότι οφείλει να αποφανθεί επί του ζητήματος του κατά πόσον η προσφυγή στην βία εκ μέρους των ακτοφυλάκων κατά την επίδικη επιχείρηση ήταν απόλυτα αναγκαία και αναλογική.

144. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι σύμφωνα με την Κυβέρνηση, η εν λόγω επιχείρηση επεδίωκε τον θεμιτό σκοπό της καταπολέμησης της παράνομης διέλευσης των συνόρων και της διασυννοριακής εγκληματικότητας μέσα στο πλαίσιο της μικτής ευρωπαϊκής επιχείρησης «Ποσειδών – Θαλάσσια Σύνορα 2014» (πιο πάνω παράγραφος 109). Οι προσφεύγοντες εκτιμούν και αυτοί ότι η σύλληψη του πλοηγού του IMREN 1 αποτελούσε τον κύριο στόχο της επιχείρησης αναχαίτισης. Εν τούτοις, αν και η Κυβέρνηση δεν το επικαλείται ρητώς, προκύπτει από τα έγγραφα της δικογραφίας ότι η προσφυγή στην βία εν προκειμένω θεωρείτο επίσης ως απαραίτητη βάσει μιας απειλής, η οποία επήλθε για την ζωή του πληρώματος του PLS 1012 από τον πλοηγό του IMREN 1. Σε κάθε περίπτωση, στις

παρατηρήσεις της, η Κυβέρνηση επιβεβαιώνει ότι ο σοβαρός τραυματισμός του Belal Tello ήταν το αποτέλεσμα μιας χρήσης βίας απολύτως απαραίτητης με την έννοια και για τους σκοπούς του άρθρου 2 § 2 α), β) και γ) της Σύμβασης.

145. Κατά συνέπεια, στα μάτια του Δικαστηρίου, οι ακτοφύλακες που ενεπλάκησαν στο επεισόδιο επεδίωκαν αυτούς τους δύο σκοπούς σύμφωνα με το άρθρο 2 § 2 β) της Σύμβασης.

146. Κατά πρώτο λόγο, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι ο κύριος στόχος της επιχείρησης αναχαίτισης ήταν η σύλληψη του πλοηγού του IMREN 1. Όμως ένας τέτοιος σκοπός δεν μπορούσε από μόνος του να δικαιολογήσει την χρήση της βίας η οποία έγινε εν προκειμένω, λαμβανομένων υπόψη των μέσων που χρησιμοποιήθηκαν προς τούτο και τα οποία ήταν προδήλως δυσανάλογα.

147. Πράγματι, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η συνδυασμένη ανάγνωση των παραγράφων 5, 6 και 8 του άρθρου 10 του Κανονισμού του 2004 (πιο πάνω παράγραφος 56) υπαινίσσεται ότι η βολή ακινητοποίησης πάνω σε ένα όχημα που παρουσιάζει έναν κίνδυνο τραυματισμού για ένα άτομο που βρίσκεται πάνω σε αυτό επιτρέπεται μόνον για σκοπούς περιοριστικά απαριθμούμενους, μεταξύ των οποίων παρατίθεται η πρόληψη της παράνομης εισόδου μέσα στην χώρα ενόπλων ατόμων, τα οποία επιχειρούν να διαπράξουν μία παράνομη διακίνηση προσώπων. Εν τούτοις, ακόμη και σε αυτήν την τελευταία περίπτωση, η βολή ακινητοποίησης πάνω σε ένα όχημα απαγορεύεται, εφόσον υφίσταται σοβαρός κίνδυνος τραυματισμού ενός τρίτου από μία βολή που δεν βρήκε τον στόχο ή από τον εξοστρακισμό της σφαίρας. Λαμβάνοντας υπόψη το συμπέρασμα του Δικαστηρίου σύμφωνα με το οποίο οι ακτοφύλακες δεν έλαβαν τα αναγκαία μέτρα, κατά τον χρόνο της ρίψης των βολών πάνω στην μηχανή του ταχύπλοου, προκειμένου να εξασφαλίσουν ότι δεν υπήρχαν άλλοι επιβάτες πάνω στο IMREN 1 (πιο πάνω παράγραφος 141), οι δεκατρείς δυνητικά θανατηφόροι πυροβολισμοί οι οποίοι ερρίφθησαν πάνω στην μηχανή και η πλειονότητα των οποίων φαίνονται να έχουν χάσει τον στόχο τους, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως μέτρο σε αναλογία με τον επιδιωκόμενο σκοπό, ήτοι την σύλληψη του πλοηγού του IMREN 1. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει στο σημείο αυτό ότι η ακρίβεια και η αξιοπιστία των βολών αυτών, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν από τον Γ.Μ. μέσω ενός φορητού όπλου, ενώ ο ίδιος

είχε τραυματισθεί στο αριστερό μπράτσο, ήταν πολύ προβληματικές (πιο πάνω παράγραφος 138).

148. Προς τούτο, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ένας τέτοιος κίνδυνος για την ζωή δεν μπορεί να δικαιολογηθεί παρά μόνον αν η βία χρησιμοποιείται ως έσχατο μέσο και για την αποτροπή του αποδεδειγμένου και επικείμενου κινδύνου που θα αντιπροσώπευε ο οδηγός ενός οχήματος αν κατόρθωνε να διαφύγει (βλέπε, *mutatis Mutandis, Toubache κατά Γαλλίας*, αριθ. 19510/15, § 45, 7 Ιουνίου 2018. Επί του σημείου αυτού, σημειώνει μία απόκλιση μεταξύ των διαδίκων όσον αφορά το ζήτημα του κατά πόσον το πλήρωμα του PLS 1012 θα μπορούσε να τερματίσει την επιχείρηση αναχαίτισης του IMREN 1 που στόχευε στην σύλληψη του πλοηγού του. Σύμφωνα με την Κυβέρνηση, αν οι ακτοφύλακες δεν είχαν ενεργήσει όπως το έπραξαν, θα είχαν παραβιάσει τις διαταγές που τους επιβάλλονταν και οι οποίες δεν προέβλεπαν την δυνατότητα της αναστολής της επιχείρησης που βρίσκεται σε εξέλιξη. Εν τούτοις, το Δικαστήριο συντάσσεται με την θέση των προσφευγόντων σύμφωνα με την οποία το γεγονός ότι οι κανόνες εμπλοκής του 1992 δεν προέβλεπαν αυτήν την δυνατότητα δεν θα μπορούσε να αιτιολογήσει ενέργειες οι οποίες θα μπορούσαν να βλάψουν την ζωή κατά παράβαση του άρθρου 2. Ειδικότερα, το Δικαστήριο είναι της άποψης ότι, στο μέτρο που το IMREN 1 άλλαξε κατεύθυνση προκειμένου να επιχειρήσει να διαφύγει προς την Τουρκία, η καταδίωξη του ταχύπλοου και η ενδεχόμενη σύλληψη του πλοηγού του δεν μπορούσαν να δικαιολογήσουν μία τέτοια υπερβολική χρήση της βίας. Πράγματι, δεν θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ότι η ένταση της χρήσης της βίας η οποία έγινε εν προκειμένω αντιστοιχούσε στον τύπο της ζημίας την οποία οι ακτοφύλακες προσπαθούσαν να αποφύγουν, λαμβανομένης ιδίως υπόψη της φύσης του αδικήματος του διαπραχθέντος από τον καταδιωκόμενο πλοηγό του IMREN 1 και της απειλής που αυτός αντιπροσώπευε, δοθέντος ότι δε ήταν οπλισμένος (βλέπε επίσης την πιο πάνω αναφερόμενη *Natchova*, §§ 95-96).

149. Κατά δεύτερο λόγο, υπό τις περιστάσεις της υπόθεσης, το Δικαστήριο θεωρεί ότι από την στιγμή κατά την οποία το IMREN 1 φέρεται να έθεσε σε κίνδυνο το πλήρωμα του κινδυνεύοντος PLS 1012, όπως εκτίμησε ο εισαγγελέας του ναυτοδικείου του Πειραιά, η επίδικη επιχείρηση επεδίωκε επίσης τον σκοπό της άμυνας έναντι της παράνομης βίας. Πράγματι, από την δικογραφία προκύπτει

ότι οι βολές που ερρίφθησαν στην μηχανή του IMREN 1 έλαβαν χώρα μετά την σύγκρουση των δύο οχημάτων και τον τραυματισμό του πλοηγού του PLS 1012 που επακολούθησε. Η οδηγία εμπλοκής του 1992 οι οποίοι εφαρμόστηκαν εν προκειμένω προβλέπουν κατά τα λοιπά ότι η στοχευμένη βολή εκφοβισμού πάνω στο ελεγχόμενο σκάφος ενόψει της αναχαίτισής επιτρέπεται, όταν το τελευταίο αντιδρά απειλώντας άμεσα την ασφάλεια του σκάφους περιπολίας των ακτοφυλάκων και των ατόμων που βρίσκονταν πάνω σε αυτό (δίνοντας ως παράδειγμα τις επανειλημμένες απόπειρες εμβολισμού).

150. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι θέσεις των διαδίκων είναι διαμετρικά αντίθετες όσον αφορά το ζήτημα του κατά πόσον η συμπεριφορά του πλοηγού του IMREN 1 έθεσε την ζωή των μελών του πληρώματος του κινδυνεύοντος PLS 1012, καθιστώντας με τον τρόπο αυτό την εκ μέρους τους χρήση της βίας απολύτως απαραίτητη για την εξασφάλιση της άμυνάς τους. Δεν κρίνει απαραίτητο να εικάσει το ζήτημα του κατά πόσον ο πλοηγός του IMREN 1 επιχείρησε πράγματι να προσεγγίσει (εμβολίσει) το σκάφος PLS 1012 με στόχο να το βυθίσει, όπως υποστηρίζει η Κυβέρνηση, ή αν, προσπαθώντας να αποφύγει την ακινητοποίηση του ταχύπλοου, αυτός έκανε ελιγμούς οι οποίοι οδήγησαν σε μία τυχαία σύγκρουση των δύο οχημάτων, όπως ισχυρίζονται οι προσφεύγοντες. Αντιθέτως, το Δικαστήριο πρέπει να εξετάσει κατά πόσον η σύγκρουση μεταξύ των δύο σκαφών, για την οποία οι διάδικοι συμφωνούν να δεχθούν ότι προκλήθηκε από τους επικίνδυνους ελιγμούς του πλοηγού του IMREN 1, έθεσε σε κίνδυνο, υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις της υπόθεσης, την ζωή του πληρώματος του PLS 1012.

151. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι στην πράξη υπ' αριθ. 241/2015, με την οποία αυτός έθεσε την υπόθεση στο αρχείο, ο εισαγγελέας του ναυτοδικείου του Πειραιά δέχθηκε, σε συνέχεια των πορισμάτων της διοικητικής έρευνας, όχι μόνον ότι το IMREN 1 είχε προσεγγίσει (εμβολίσει) το PLS 1012, αλλά και ότι υπήρχε ένας άμεσος κίνδυνος για την ζωή του πληρώματός του εξαιτίας της διαφυγής αέρα, η οποία είχε προκληθεί από την σύγκρουση με το IMREN 1. Αντιθέτως, το Εφετείο Κακουργημάτων της Ρόδου έφθασε σε ένα διαφορετικό συμπέρασμα, απαλλάσσοντας τον πλοηγό του ταχύπλοου από τις κατηγορίες της απόπειρας πρόκλησης ναυαγίου με την θέση σε κίνδυνο της ανθρώπινης ζωής και της βαριάς

σωματικής βλάβης του προσώπου του πλοηγού του PLS 1012, Γ.Β., ο οποίος τραυματίστηκε κατά την επίδικη επιχείρηση. Το δικαστήριο αυτό, η απόφαση του οποίου δεν περιλαμβάνει την μνεία οποιασδήποτε απόπειρας εμβολισμού, δέχθηκε ως αποδεδειγμένο ότι οι επικίνδυνοι ελιγμοί στους οποίους είχε επιδοθεί ο πλοηγός του IMREN 1 είχαν καταλήξει σε τρεις συγκρούσεις με το PLS 1012. Το Εφετείο Κακουργημάτων εκτίμησε εν τούτοις ότι, από την στιγμή που το μπαλόني του τελευταίου ήταν χωρισμένο σε τρία διαμερίσματα, το σκίσιμο που αυτό υπέστη εξαιτίας της σύγκρουσης δεν μπορούσε να επιφέρει το ξεφούσκωμά του ούτε να προκαλέσει την βύθιση του σκάφους PLS, και ότι έτσι δεν μπορούσε από την φύση του να θέσει σε κίνδυνο την ζωή των μελών του πληρώματος του σκάφους αυτού (πιο πάνω παράγραφος 49). Επί του σημείου αυτού, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ο πλοηγός του σκάφους PLS 1012 διευκρίνισε στο ακροατήριο του Εφετείου Κακουργημάτων της Ρόδου ότι, κατά την πρώτη πρόσκρουση, το IMREN 1 είχε διατρήσει το μπαλόني του σκάφους περιπολίας, αλλά, δεδομένου ότι αυτό ήταν χωρισμένο σε διαμερίσματα, δεν ξεφούσκωσε (πιο πάνω παράγραφος 44). Το Δικαστήριο παρατηρεί επίσης ότι, στην κατάθεση που έδωσε μέσα στο πλαίσιο της προκαταρκτικής έρευνας η οποία είχε διαταχθεί από τον εισαγγελέα του ναυτοδικείου του Πειραιά, ο μηχανικός που είχε εκπονήσει την έκθεση πραγματογνωμοσύνης βεβαίωσε ότι, με την διάτρηση του αεροθαλάμου του PLS 1012 και με την πρόκληση με τον τρόπο αυτό μιας διαρροής αέρα, η ταχύπλοο θα μπορούσε να είχε βυθίσει το PLS 1012 ή να προκαλέσει την ανατροπή του λόγω της απώλειας της ευστάθειάς του (πιο πάνω παράγραφος 38). Ως προς τούτο, το Δικαστήριο παρά ταύτα συντάσσεται με την θέση των προσφευγόντων σύμφωνα με την οποία ο πραγματογνώμων απαντούσε στην θεωρητική ερώτηση του κατά πόσον η ταχύπλοο θα μπορούσε να βυθίσει το PLS σε περίπτωση σύγκρουσης, και όχι σε εκείνη του κατά πόσον η σύγκρουση που έλαβε χώρα κινδύνευε να επιφέρει την βύθιση του σκάφους περιπολίας υπό τις ειδικότερες περιστάσεις της υπόθεσης.

152. Το Δικαστήριο δεν υποβαθμίζει το γεγονός ότι, πραγματοποιώντας τους επικίνδυνους και ακόμη και απερίσκεπτους ελιγμούς προκειμένου να διαφύγει, αφ' ενός, και προσκρούοντας στο PLS 1012, αφ' ετέρου, ο πλοηγός του IMREN 1 θα μπορούσε να θεωρηθεί ως αντιπροσωπεύων έναν κίνδυνο για την ζωή και την σωματική ακεραιότητα του πληρώματος. Εξάλλου, εξαιτίας μιας από τις

συγκρούσεις αυτές, ο Γ.Μ. έπεσε και τραυματίστηκε στο μπράτσο. Εν τούτοις, λόγω των κενών της έρευνας που διεξήχθη εν προκειμένω και, ειδικότερα, της έλλειψης λεπτομερούς πραγματογνωμοσύνης των δύο οχημάτων, καθώς και λόγω των αντιφατικών διαπιστώσεων στις οποίες κατέληξαν οι εθνικές Αρχές επί του σημείου αυτού, το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν αποδείχθηκε πέρα από κάθε εύλογη αμφιβολία ότι τα δύο μέρη του πληρώματος του PLS 1012 βρέθηκαν εκτεθειμένοι σε πραγματικό και άμεσο κίνδυνο για την ζωή τους.

153. Ως εκ τούτου, λαμβανομένου υπόψη και του γεγονότος ότι οι ενέργειες του πλοηγού του IMREN 1 ήταν δυνητικά επικίνδυνες, το Δικαστήριο δεν θα μπορούσε να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το επίπεδο της απειλής που αυτές έθεταν για το πλήρωμα του PLS 1012 απαιτούσε να σταματήσει αμέσως το IMREN 1 με την ρίψη πάνω στην μηχανή δεκατριών πυροβολισμών δυνητικά θανατηφόρων, οι περισσότεροι από τους οποίους φαίνονται να αστόχησαν. Βεβαίως, το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι ακτοφύλακες είχαν χρησιμοποιήσει προηγουμένως εναλλακτικές μεθόδους για να επιχειρήσουν να σταματήσουν το ταχύπλοο, ενεργοποιώντας ηχητικές και φωτεινές προειδοποιήσεις και ρίπτοντας προειδοποιητικές βολές σε έναν προστατευμένο θαλάσσιο χώρο. Εν τούτοις, το Δικαστήριο δέχεται ότι ο κίνδυνος για την ζωή των επιβατών που προκύπτει από την χρήση ενός πυροβόλου όπλου πρέπει να εξεταστεί, εν προκειμένω, υπό το φως τόσο της απουσίας ενός άμεσου κινδύνου προκληθέντος από τον πλοηγό του IMREN 1 όσο και της απουσίας κατεπείγουσας ανάγκης για ακινητοποίηση του ταχύπλοου, η οποία ήταν ήδη σε φυγή προς την Τουρκία, γεγονός το οποίο προκύπτει από την δικογραφία και δεν αμφισβητείται από τους διαδίκους. Κάτω από τις συνθήκες αυτές, είναι επιτρεπτό να αμφιβάλλει κανείς ότι, κατά τον χρόνο των βολών, οι δύο ακτοφύλακες ενεργούσαν με την ειλικρινή πεποίθηση ότι η ζωή και η σωματική ακεραιότητά τους βρίσκονταν σε κίνδυνο (βλέπε πιο πάνω αναφερόμενη *Toubache*, §§ 47-50).

154. Λαμβανομένων υπόψη όσων παρατίθενται πιο πάνω, το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι η χρήση της βίας εν προκειμένω δεν ήταν ούτε απολύτως αναγκαία ούτε σε αυστηρή αναλογία προς τους θεμιτούς σκοπούς οι οποίοι αναφέρονται στο άρθρο 2 § 2 α) και β) της Σύμβασης.

iii. Συμπέρασμα

155. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των στοιχείων αυτών, το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι ακτοφύλακες, οι οποίοι μπορούσαν να υποθέσουν ότι το ελεγχόμενο σκάφος μετέφερε επιβάτες, δεν επέδειξαν την απαιτούμενη επιμέλεια για να εξασφαλίσουν ότι οποιοσδήποτε κίνδυνος για την ζωή θα περιοριζόταν στο ελάχιστο, και ότι αυτοί έκαναν υπερβολική χρήση βίας μέσα σε ένα πλαίσιο αβέβαιης νομοθεσίας για την χρήση των πυροβόλων όπλων από τα μέλη του σώματος των ακτοφυλάκων. Έπεται ότι η Κυβέρνηση δεν απέδειξε ότι η χρήση της βίας που τραυμάτισε σοβαρά τον συγγενή των προσφευγόντων ήταν «απολύτως αναγκαία» με την έννοια της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 2 της Σύμβασης.

156. Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση της διάταξης αυτής ως προς το ουσιαστικό σκέλος της.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

157. Σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

158. Για την ηθική βλάβη την οποία ισχυρίζονται ότι υπέστησαν, οι προσφεύγοντες ζητούν 200.000 ευρώ (EUR) έκαστος.

159. Η Κυβέρνηση είναι της άποψης ότι μία διαπίστωση παραβίασης θα συνιστούσε επαρκή δίκαιη ικανοποίηση για την ηθική βλάβη. Εκτιμά επίσης ότι τα αιτούμενα ποσά είναι αδικαιολόγητα και υπέρογκα εξαιτίας, αφ' ενός, των ειδικότερων περιστάσεων της υπόθεσης και, αφ' ετέρου, της σημερινής οικονομικής κατάστασης της Ελλάδας.

160. Λαμβανομένων υπόψη των συνθηκών της υπόθεσης και αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, το Δικαστήριο θεωρεί ότι συντρέχει λόγος να επιδικαστεί από κοινού στους προσφεύγοντες, οι οποίοι έχασαν, ανάλογα με την

περίπτωση, τον σύζυγο και τον πατέρα τους, το ποσό των 80.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

Β. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

161. Οι προσφεύγοντες δεν προέβαλαν κανένα αίτημα για έξοδα και δικαστική δαπάνη. Κάτω από τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν συντρέχει λόγος να τους επιδικαστεί κάποιο ποσό για την αιτία αυτή.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή,
2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 2 της Σύμβασης υπό το διαδικαστικό σκέλος του,
3. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 2 της Σύμβασης υπό το ουσιαστικό σκέλος του,
4. *Αποφαίνεται*
 - (α) ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει από κοινού στους προσφεύγοντες, εντός προθεσμίας τριών μηνών από την ημέρα κατά την οποία η οποία θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, 80.000 EUR (ογδόντα χιλιάδες ευρώ), πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται για τον φόρο, για την ηθική βλάβη,
 - (β) ότι από την λήξη της πιο πάνω προθεσμίας και μέχρι την καταβολή, τα ποσά αυτά θα προσαυξηθούν με έναν απλό τόκο με επιτόκιο ίσο προς εκείνο της οριακής χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.
5. *Απορρίπτει* το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στα γαλλικά και στην συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 16 Ιανουαρίου 2024, κατ'εφαρμογήν του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού του Δικαστηρίου.

(υπογραφή)
Milan Blaško
Γραμματέας

(υπογραφή)
Pere Pastor Vilanova
Πρόεδρος

Λέξεις μετάφρασης: 20.637 -Σελίδες μετάφρασης: 76

Σελίδες πρωτοτύπου: 44

Επίσημη μετάφραση του συνημμένου εγγράφου από την γαλλική γλώσσα.

Αθήνα, 24 Ιουνίου 2024

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΕΤΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΟΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ & ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Α.Μ. 113 ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

[ΥΑ 34908/2021 (ΦΕΚ 3149/Β/19.7.2021)]

Στουρνάρη 5 – Αθήνα 10683. Τηλ. +302103837096 – E-mail: apetrout@otenet.gr